

Nr 164

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning
av vissa kronoegendomar m. m.; given Stockholms slott
den 18 mars 1955.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1—13 hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sam. B. Norup

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
18 mars 1955.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, anför.

Jag torde få anmäla vissa förslag angående sådana försäljningar och upplåtelse av kronoegendomar, vilka bör föranleda framställning till riksdagen.

1:o

Gripsholms kungsladugård 1² i Mariefreds stad

Domänstyrelsen (skr. 31/12 1954) hemställer, att ett område om cirka 6,5 hektar av den från kronoegendomen 9 mantal Gripsholms kungsladugård nr 1 avstyckade fastigheten Gripsholms kungsladugård 1² i Mariefreds stad skall säljas till staden.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Kronoegendomens jordbruksdel, som efter tidigare försäljningar innehåller omkring 240 hektar, varav 165 hektar åker, är till den 14 mars 1959 utarrenderad till Carl von Bergen mot en avgäld, som för arrendeåret 1953/54 utgick med 14 155 kronor 70 öre. Taxeringsvärdet å jordbruket är 267 700 kronor. En med staden före den nya kommunindelningen år 1946 inkorporerad del av egendomen om 68 hektar, bestående i huvudsak av åker, har avstyckats och åsatts registerbeteckningen Gripsholms kungsladugård 1².

I ansökning till domänstyrelsen, sådan den slutligen utformats i skrivelse den 19 juni 1954, har *drättselkammaren i Mariefred* anhållit om förvärf från Gripsholms kungsladugård 1² av förenämnda område, vilket är närmare utmärkt å en av länsarkitekten Å. Seberg år 1954 upprättad stadsplanskiss. Området, som är beläget invid Kärnbo- och Slottsträdgårdsgatorna, är delvis avsett för skoländamål och i övrigt huvudsakligen för bostadsbebyggelse.

Arrendatorn har bland annat framhållit följande.

Försäljningen av ifrågavarande område medför betydande intrång i egendomen, enär området utgör del av ett nära gårdens bebyggelse beläget åkerskifte och återstoden av detta skifte efter försäljningen blir mera svårtillgängligt och dyrbart i brukning. Efter bebyggelse av området kommer transporterna till de östra delarna av gården att gå genom staden i motsats till vad för närvarande är fallet. Detta medför både besvärligheter och ökade omkostnader. Därest stadens ansökning bifalles, bör staden därför åläggas att med rör igenlägga vissa öppna diken för att underlätta brukningen av återstoden utav åkerskiftet samt att för erforderliga transporter av maskiner, gödsel samt hö och säd anordna en inkörning till skiftet i hörnet av Kärnbogatan och Slottsträdgårdsgatan.

Vederbörande domänintendent har instämt i arrendatorns yttrande men ansett, att jordbrukets intresse bör få vika för stadens behov av marken. Som villkor för försäljningen har domänintendenten föreslagit, att staden träffar uppgörelse med arrendatorn om ersättning för markförlust, skada och intrång under arrendetiden, att staden låter igenlägga vissa utanför försäljningsområdet befintliga öppna diken, att staden ordnar vägförbindelse över området till kvarvarande del av egendomen från hörnet av Kärnbogatan och Slottsträdgårdsgatan samt att staden förbinder sig att svara för de merkostnader, som kan åsamkas arrendatorn för skötseln av egendomen till följd av att jordbrukstransporterna måste företagas genom bebyggda områden och därigenom att bebyggelsen kommer att skjutas in i åkerområden.

Bostadsstyrelsen har anfört, att enligt stadsplaneförslaget omkring 26 500 kvadratmeter av området skall användas till enfamiljshus, 17 300 kvadratmeter till allmänna byggnader, 14 000 kvadratmeter till gator och återstoden, 7 200 kvadratmeter, till parker samt att området har ett värde av omkring 75 000 kronor, motsvarande en krona 15 öre för kvadratmeter råmark.

Domänstyrelsen tillstyrker, att området skall säljas till staden för den av bostadsstyrelsen beräknade köpeskillingen av en krona 15 öre för kvadratmeter.

Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på följande villkor.

Området skall efter verkställd avstyckning överlåtas i befintligt skick med tillträde å dag, som domänstyrelsen bestämmer. Köpeskillingen skall erläggas kontant å tillträdesdagen. Staden skall respektera det för tiden till den 14 mars 1959 gällande arrendekontraktet, till följd varav staden har att svara för det anspråk på ersättning för områdets avstående samt skada och intrång intill nämnda dag, som framställes av egendomens arrendator. Staden skall vidare låta anordna vägförbindelse över området från hörnet av Kärnbogatan och Slottsträdgårdsgatan till i öster kvarvarande del av egendomen. Därest denna väg på grund av ingripande från hälsovårdsnämnden eller av annan anledning ej får eller kan användas, skall staden vara skyldig låta anlägga den å stadsplaneskissen angivna vägen mellan Stallarholmsvägen och Ekhov. Vidare skall innehavare av över området med vederbörligt tillstånd eventuellt framdragen elektrisk ledning

förbehållas rätt att behålla och nyttja ledningen utan rätt för staden till annan ersättning än gottgörelse av ledningens innehavare för skada till följd av förändring, reparation och tillsyn av ledningen. I övrigt skall bestämmelserna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Mariefreds stad har godkänt såväl köpeskillingen som villkoren i övrigt.

Departementschefen

Försäljningsförslaget föranleder ingen erinran från min sida. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva, att ett område om cirka 6,5 hektar av kronoegendomen Gripsholms kungsladugård 1² i Mariefreds stad må — efter verkställd avstyckning — säljas till staden för en köpeskilling, beräknad efter en krona 15 öre för kvadratmeter, samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

2:o

Gustad Käll- eller Korporalsgård 2¹ i Östergötlands län

Domänstyrelsen (skr. 17/12 1954) hemställer, att kronoegendomen förra andre korpralsbostället 1 mantal Gustad Käll- eller Korporalsgård 2¹ i Vikingstads socken, Östergötlands län, skall säljas till egendomens arrendator Tage Andersson.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 13 kilometer från Linköping och 3 kilometer från Vikingstads järnvägsstation, är utarrenderad till Andersson för tiden till den 14 mars 1957 mot en avgäld, som för arrendeåret 1953/1954 utgjorde 3 469 kronor 63 öre. Ägora är utlagda i två skiften, hemskiftet och utjorden, innehållande tillhopa 46,5 hektar, varav 30,1 hektar tomt, trädgård och åker, 8,5 hektar äng och betesmark, 5,3 hektar produktiv skogsmark samt 2,6 hektar annan avrösningsjord och impediment. Trädgården är medelstor och välskött. Åkern utgöres av omkring 16 hektar tämligen styv lerjord, 4 hektar mellanlera och 9 hektar lerblandad sandjord. Betesmarken består av ängsliknande avrösningsjord av tämligen god beskaffenhet. Hävden är god. Virkesförrådet i skogen är — efter stormfällning i januari 1954 — 620 m³sk. Dessförinnan uppgick virkesförrådet till 650 m³sk, varav 635 m³sk tillhörde åldersklass IV. Den ideala medelboniteten beräknades till 5,6.

Byggnadsbeståndet är ej fullt medelmåttigt. Manbyggnaden, uppförd år 1907, saknar värmeledning och ladugården behöver uppsträvas. Visthus- och sädesboden samt brygghuset har antikvariskt intresse. Mjölkrum, höns- hus, drängkammare och visthusbod, den elektriska installationen m. fl. anläggningar tillhör arrendatorn. Linköpings elektriska kraft- och belysningsaktiebolag har elektriska ledningar framdragna över ägora.

Egendomen har del i Valkebo häradsallmänning med en utdelning under senare år av 100 kronor per år.

Taxeringsvärdet är 91 900 kronor, varav 87 200 kronor jordbruksvärde och 4 700 kronor skogsvärde.

I ansökning den 16 april 1951 har *Andersson* anhållit att få köpa egendomen och som skäl härför framhållit, att gården arrenderats av hans släkt sedan år 1887, då hans fader tillträdde densamma, samt att en del byggnadsarbeten erfordras, bland annat uppförande av maskin- och redskapshus.

Vederbörande domänintendent har tillstyrkt ansökningen efter hörande av *lantbruksnämnden i länet*, som anfört, att egendomen måste anses vara av lämplig omfattning, att två granngårdar, Gustad 6² och 6³ gränsar intill utskiftet samt att det är lämpligare att sammanslå nämnda gårdar än att taga i anspråk jord från kronoegendomen, som har goda och rymliga byggnader.

Vederbörande revirförvaltare har meddelat, att egendomen, ehuru den har ett mycket gott läge ur administrativ synpunkt, är av så ringa omfattning och i övrigt av sådan beskaffenhet, att intet finnes att erinra mot försäljningen, om denna synes lämplig av andra anledningar. Jämväl *överjägmästaren* har tillstyrkt försäljning.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 17 november 1953 anfört, att gården är arbetskrävande, enär husen är obekväma och ligger spridda, samt att den enligt nämndens mening icke bör behållas av kronan. Uppskattningsnämnden har vidare — under uppgift att egendomen sedan år 1927 brukats av *Andersson* och väl hävdats samt under vitsordande av att den dessförinnan innehafts av dennes fader sedan år 1887 — förordat hembuds rätt för *Andersson*. Saluvärdet å inägora har av nämnden uppskattats till 106 100 kronor, därav 1 700 kronor för andelen i häradsallmänningen.

Värdet å skogsmarken och skogen har, efter uppskattning av *vederbörande jägmästare*, den 17 oktober 1953 av *domänstyrelsen* fastställts till 11 500 kronor för det då befintliga virkesförrådet, uppgående till 650 m³sk.

Revirförvaltaren har upplyst, att den i januari 1954 stormfällda skogen utgjorde cirka 30 m³sk av timmerdimensioner och försålles av reviret för 1 005 kronor.

Riksantikvarieämbetet har framhållit önskvärdheten av att egendomen bevaras i kronans ägo på grund av det kulturhistoriska värdet å vissa byggnader.

Domänstyrelsen tillstyrker i anslutning till vad lokalförvaltningen och uppskattningsnämnden anfört, att egendomen säljes. Med anledning av vad riksantikvarieämbetet framhållit har efter samråd med *vederbörande* i ämbetet ansetts lämpligt att i samband med försäljningen s. k. skyddsföreskrifter utfärdas enligt lagen den 12 juni 1942 (nr 354) om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader. I sådant hänseende kan, enligt upp-

lysning från landsantikvarien, endast de båda bodarna — visthus- och sädesboden samt bryggghuset — komma i fråga. Saluvärdet har granskats enligt styrelsens värderingsmetod utan att ge anledning till erinran. Skogsvärdet bör på grund av stormfällningen nedsättas till 10 500 kronor. Andersson, som enligt uppgift icke är ägare av jordbruksfastighet, bör sålunda beredas tillfälle att förvärva släktgården för en köpeskilling av (106 100 + 10 500 =) 116 600 kronor.

Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på följande villkor.

Egendomen bör överlätas i befintligt skick med tillträde å dag, som domänstyrelsen bestämmer. Endast domänverket tillhöriga hus och anläggningar skall ingå i försäljningen. Samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan kronan och arrendatorn — dock med undantag för eventuellt oguldna arrendeavgälder samt skatter och onera — skall anses vara reglerade genom försäljningen. Vidare skall innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragen elektrisk ledning förbehållas rätt att behålla och utnyttja ledningen utan rätt för köparen till annan ersättning än gottgörelse av ledningens innehavare för skada till följd av förändring, reparation och tillsyn ävensom för skada, som förorsakas å kreatur. I övrigt skall bestämmelserna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse. I förevarande försäljningsärende bör därjämte föreskrivas, att omförmälda visthus- och sädesbod samt bryggghus skall göras till föremål för registrering jämlikt lagen den 12 juni 1942 (nr 354) om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader, varvid föreskrift bör meddelas, att byggnaderna eller delar därav ej utan riksantikvariens samtycke må rivas eller eljest till sitt yttre ombyggas eller förändras, fränsett dock nu befintliga tillbyggnader, och att byggnaderna eller delar därav — med nämnda undantag — ej utan riksantikvariens samtycke må till sitt inre ombyggas, förändras eller repareras.

Andersson har godtagit såväl köpeskillingen som köpevillkoren i övrigt.

Departementschefen

Jag biträder försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att kronoegendomen Gustad Käll- eller Korporalsgård 2¹ i Vikingstads socken, Östergötlands län, må säljas till egendomens arrendator Tage Andersson för en köpeskilling av 116 600 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

3:0

Stratomta 1¹ i Östergötlands län

Domänstyrelsen (skr. 17/12 1954) hemställer, att kronoegendomen förra häradsskrivarebostället $\frac{5}{8}$ mantal Stratomba 1¹ i Törnevalla socken, Östergötlands län, skall säljas till egendomens arrendator J. Hugo Franzén.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 13 kilometer från Linköping och 2 kilometer från Lingshems järnvägsstation, är till den 14 mars 1955 utarrenderad till Franzén mot en avgäld, som för arrendeåret 1954/1955 utgick med 3 500 kronor. Ägorna är utlagda i ett sammanhängande skifte om 62,7 hektar, varav 29,6 hektar tomt, trädgård och åker, 13,7 hektar äng och betesmark, 18 hektar produktiv skogsmark samt 1,4 hektar annan avrösningsjord och impediment. Åkern utgöres till större delen av styv lerjord, som är av dungtyp på omkring 5 hektar samt sand- och stenblandad på cirka 5 hektar. Betesmarken är tillräcklig och av tämligen god beskaffenhet. Hävden är god. Virkesförrådet i skogen är 2 410 m³sk. 1 310 m³sk tillhör åldersgrupp V eller äldre åldersgrupper. Den ideala medelboniteten beräknas till 6,3.

Byggnadsbeståndet är tämligen gott. Manbyggnaden nybyggdes år 1944 och ersatte en äldre sådan, uppförd under 1700-talets förra hälft, vilken efter tillstyrkan av riksantikvarieämbetet år 1946 överläts till Valla fritids- och kulturreservat i Linköping. Ladugården, stallet och logen uppfördes år 1906 och är i medelgott skick. Inredningen i ladugården är dock mindre lämplig. Två flygelbyggnader av kulturhistoriskt intresse, vissa mindre hus samt den elektriska anläggningen — med undantag av installationen i den nya manbyggnaden — och vattenledning till ladugården tillhör arrendatorn. Linköpings elektriska kraft- och belysningsaktiebolag har elektriska ledningar framdragna över ägorna.

Egendomen har del i bysamfällighet (förbrukat grustag), som numera icke lämnar någon utdelning.

Taxeringsvärdet är 94 900 kronor, varav 79 800 kronor jordbruksvärde och 15 100 kronor skogsvärde.

Riksantikvarieämbetet har i yttrande den 3 juni 1952 anfört, att det ur antikvarisk synpunkt icke finnes anledning att behålla gården i statens ägo, sedan den kulturhistoriskt värdefulla helheten brutits genom huvudbyggnadens bortflyttande. I nytt yttrande den 22 april 1954 har ämbetet framhållit, att de två till den bortflyttade manbyggnaden hörande flyglarna, vilka äges av arrendatorn, fortfarande står kvar på gården samt att det utan tvivel är önskvärt, att uppgörelse om dessas återförening med huvudbyggnaden träffas, innan gården säljes.

Lantbruksnämnden i länet har i huvudsak anfört följande.

Byggnadsbeståndet är beträffande bostaden betydligt över medelkvalitet och beträffande ekonomibyggnaderna av ungefär medelkvalitet. Grannfastigheterna omkring egendomen är större än denna och kan därför icke göra anspråk på tillskotts jord. Egendomen är en mycket lämplig brukningsenhet med nuvarande ägoinnehav, och inga rationaliseringsproblem föreligger beträffande grannfastigheterna. Franzén är, såvitt känt, icke ägare till jordbruksfastighet och kan därför räkna med att erhålla förvärvstillstånd.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 10 augusti 1954 bland annat anfört, att egendomen har ett medelgott jordbruk för orten, att ladugården behöver ombyggas och maskinhall anordnas i logen samt att

kostnaderna för dessa arbeten uppskattats till 15 000 kronor. Under framhållande, att egendomen sedan år 1930 brukats av Franzén, som väl hävdat densamma, och dessförinnan av hans fader sedan år 1914, har nämnden tillstyrkt optionsrätt för Franzén. Nämnden har uppskattat saluvärdet å inägorna till 98 600 kronor.

Värdet å skogsmarken och skogen har, efter uppskattning av vederbörande jägmästare, den 24 juni 1954 av *domänstyrelsen* fastställts till 48 000 kronor, i vilket belopp icke ingår en beräknad klappalättstämpling om 300 m³sk. Denna stämplingspost har med nuvarande priser ett värde av 12 000 kronor.

Revirförvaltaren och *överjägmästaren* har lämnat den föreslagna försäljningen utan erinran. Överjägmästaren har tillika uppgivit, att den bortflyttade manbyggnaden blivit pietetsfullt uppsatt i Linköpings stads friluftsmuseum.

Domänstyrelsen har vid utredning funnit, att egendomen tillhör den grupp av kronoegendomar, som bör säljas. Saluvärdet å inägorna, som för den bästa jorden motsvarar 3 200 kronor för hektar, har granskats enligt styrelsens värderingsmetod och bör godtagas. Styrelsen tillstyrker förty, att egendomen säljes till Franzén för (98 600 + 48 000 =) 146 600 kronor. Klappalättstämplingen avses skola undantagas från försäljningen för att senare i samband med dess genomförande i första hand erbjudas Franzén till då rådande dagspris eller, om han ej önskar förvärva densamma, säljas till annan eller avverkas i domänverkets regi. Beträffande de Franzén tillhöriga flyglarna finner styrelsen icke lämpligt att som villkor för egendomens försäljning påfordra deras återförening med den gamla manbyggnaden. Uppgörelse med Franzén i denna sak torde enligt styrelsen ändock kunna förväntas komma till stånd. Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på i tillämpliga delar enhanda villkor, som under punkt 2 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Gustad Käll- eller Korporalsgård 2^a, varvid i förevarande försäljningsärende bör föreskrivas, att kronan eller eventuell köpare av en stämplingspost om 300 m³sk — vilken icke ingår i försäljningen — skall förbehållas rätt att behålla posten å rot under 15 månader från tillträdesdagen och ha virket kvarliggande högst ett år därefter.

Franzén har, efter erhållen del av försäljningsförslaget och riksantikvarieämbetets önskemål beträffande flyglarna, skriftligen förklarar sig godkänna köpeskillingen och övriga villkor samt anhållit att få återkomma till frågan om flyglarna.

Sedermera har från *domänstyrelsen* under hand inhämtats, att Franzén för närvarande använder flygelbyggnaderna som förläggning för lantarbetare, att flyglarna, som är i dåligt skick, av Franzén kommer att ersättas med nya byggnader samt att han är villig att därefter överlåta flyglarna till förut nämnda museum.

Departementschefen

Jag biträder domänstyrelsens försäljningsförslag och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att kronoegendomen Stratomtå 1^a i Törnevalla socken, Östergötlands län, må säljas till egendomens arrendator J. Hugo Franzén för en köpeskilling av 146 600 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

4:o

Karstorp 7^a i Kristianstads län

Domänstyrelsen (skr. 19/11 1954) hemställer, att huvudgården (hemskiftet) av kronoegendomen förra mönsterskrivarebostället $\frac{3}{8}$ mantal Karstorp 7^a i Förslövs socken, Kristianstads län, skall säljas till huvudgårdens arrendator Axel Andersson.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen har sina ägor utlagda i två skiften, hemskiftet och skogsskiftet. Hemskiftet eller huvudgården är beläget 11 kilometer från Ängelholm och 1 kilometer från Vejbyslätts järnvägsstation samt innehåller 34,6 hektar, därav 34,1 hektar tomt och åker. Huvudgården är till den 14 mars 1956 utarrenderad till Andersson mot en avgäld, som för arrendeåret 1953/54 utgick med 4 516 kronor 65 öre. Av åkern utgöres omkring 32 hektar av mycket styv lerjord på lerbotten. Återstoden eller 2 hektar består av sandmylla på sand- eller grusbotten. Dräneringen utfördes för omkring 35 år sedan och fungerar ännu tämligen tillfredsställande. Hävden är i allmänhet god. Skogsskiftet bildar kronoparken Karstorp, innehållande 32,4 hektar och beläget på Hallandsåsen, cirka 10 kilometer från hemskiftet.

Av åbyggnaderna befinner sig boningshuset, stallängan, svinhuset och redskapshuset i gott skick. Loglängan är gammal och i behov av modernisering. Två sädeshjälmar, ett garage, inredningen av övre hallen i boningshuset och hydroforanläggningen i stallet tillhör arrendatorn. Sydsvenska kraftaktiebolaget har elektriska ledningar framdragna över ägorna.

Taxeringsvärdet å hemskiftet är 122 800 kronor jordbruksvärde. Skogsskiftet är samtaxerat med kronoparken Önnarp.

Lantbruksnämnden i länet har förklarat sig icke ha något att erinra mot att fastigheten »Karstorp 7^a A» — varmed avses hemskiftet — i sin helhet säljes till Andersson.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 4 maj 1954 värderat jordbruksdelen i det skick, vari densamma skall av arrendatorn kontraktsevenligt avlämnas, till 152 500 kronor, varifrån enligt nämnden bör dragas värdet av arrendatorn tillhöriga hus och anläggningar, uppskattat till 11 000 kronor. Nämnden har föreslagit försäljning till arrendatorn för (152 500 — 11 000 =) 141 500 kronor.

Överlantmätaren har efter hörande av vederbörande *distriktslantmätare* uttalat, att bestämmelserna i jorddelningslagen icke torde utgöra hinder mot avstyckning av inägoskiftet, vilket synes kunna bilda särskild fastighet, samt att som villkor för avstyckning bör gälla, att skogsskiftet skall sammanläggas med annan mark, förslagsvis den under domänstyrelsens förvaltning stående skogsfastigheten Önnarp 1³.

Andersson har förklarat sig villig köpa hemskiftet för 141 500 kronor.

Domänstyrelsen har vid verkställd inventering icke funnit anledning föreligga för kronan att i sin ägo behålla hemskiftet. Det uppskattade saluvärdet har prövats enligt styrelsens värderingsmetod och kan av styrelsen godtagas. *Andersson* har brukat gården sedan år 1953. Dessförinnan har hans fader innehaft densamma oavbrutet sedan år 1899. *Andersson* är enligt uppgift icke ägare av jordbruksfastighet och torde kunna erhålla lagfart genom företeende av s. k. landsfiskalsintyg. Styrelsen tillstyrker förty, att hemskiftet efter avstyckning skall säljas till *Andersson* för 141 500 kronor. Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på i tillämpliga delar enahanda villkor, som föreslagits under punkt 2 för försäljning av kronoegendomen Gustad Käll- eller Korporalsgård 2¹.

Lantmäteristyrelsen, som anser hinder ej föreligga mot sammanläggning av skogsskiftet med skogsfastigheten Önnarp 1³, har tillstyrkt bifall till framställningen.

Departementschefen

Då jag icke har något att erinra mot domänstyrelsens förslag, att hemskiftet av ifrågavarande kronoegendom skall efter avstyckning säljas till arrendatorn, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att hemskiftet av kronoegendomen Karstorp 7¹ i Försövs socken, Kristianstads län, må säljas till arrendatorn Axel Andersson för en köpeskilling av 141 500 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

5:o

Ugglarp 10¹ i Kristianstads län

Domänstyrelsen (skr. 10/12 1954) hemställer, att kronoegendomen förra mönsterskrivarebostället $\frac{3}{4}$ mantal Ugglarp 10¹ i Starby socken, Kristianstads län, skall säljas till egendomens arrendatorer Tore Andersson och Sven Andersson.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 9 kilometer från Ängelholm, är till den 14 mars 1959 utarrenderad till Tore Andersson och Sven Andersson mot en avgäld, som för arrendeåret 1953/54 uppgick till 4 087 kronor 4 öre.

Ägorna är utlagda i ett sammanhängande skifte om 32,5 hektar, varav 31,9 hektar tomt och åker, 0,1 hektar äng och 0,5 hektar impediment. Åkerjorden är delvis tämligen kuperad. Jordmånen består i huvudsak av lermylla på lerbotten. Omkring 8 hektar av åkern lider av det höga vattenståndet i Rönne å. Hävden är god.

Boningshuset är gammalt. Arbetarbostaden, stallbyggnaden och traktorhuset är i gott skick. Magasinet och svinhuset är i sämre skick. Den elektriska anläggningen, en hissanläggning och verandan vid boningshuset tillhör arrendatorerna. Sydsvenska kraftaktiebolaget har elektriska ledningar framdragna över ägorna.

Till egendomen hör andel i ett mindre sandtag med en utdelning av 5 å 6 kronor per år. Egendomen, som förut betecknats Ugglarp 1¹, hade då andel för $\frac{7}{8}$ oförmedlat mantal i ägolotten litt. A i den s. k. Stora planteringen i Ängelholm. Denna plantering ingår i kronoparken Ängelholm. Genom sammanläggning år 1954 med ett antal för kronan lagfarna, från vissa fastigheter i Starby socken avsöndrade lägenheter, vilka motsvarar dessa fastigheter förut tillhöriga andelar i ägolotten litt. A, har egendomens andel däri utökats till andel för $15\frac{5}{24}$ oförmedlat mantal. Egendomen har härefter erhållit registerbeteckningen Ugglarp 10¹.

Taxeringsvärdet är 116 000 kronor jordbruksvärde.

Sedan egendomens förre arrendator, Ernst Andersson, år 1952 ifrågasatt utförande på kronans bekostnad av vissa byggnadsarbeten och vid förfrågan förklarar sig gärna önska köpa egendomen, har *uppskattningsnämnden* vid förrättning den 12 september 1952 åsatt densamma ett saluvärde av 127 700 kronor. Värdet av den bästa åkerjorden har beräknats efter 4 500 kronor per hektar.

Lantbruksnämnden i länet har den 1 oktober 1952 tillstyrkt försäljning till Ernst Andersson.

Tore Andersson och *Sven Andersson* — vilka är söner till Ernst Andersson och år 1953 övertog arrendet efter honom — har i ansökning den 16 december 1953 anhållit att få köpa egendomen till det av uppskattningsnämnden åsatta saluvärdet, 127 700 kronor.

Vederbörande domänintendent har tillstyrkt ansökningen.

Domänstyrelsen har vid verkställd utredning rörande den framtida dispositionen av kronoegendomar under styrelsens förvaltning funnit, att skäl icke föreligger att behålla ifrågavarande egendom i kronans ägo. Saluvärdet har granskats enligt styrelsens värderingsmetod utan att ge anledning till erinran. Att egendomen har andel i den s. k. Stora planteringen har icke varit känt för uppskattningsnämnden. Andelen har därför icke värderats. Den bör ej heller ingå i försäljningen. Lantmåteriförrättning för utbrytning av andelen har numera påbörjats. Egendomen har innehafts av Ernst Andersson och före honom av hans fader i oavbruten följd sedan år 1903. Styrelsen tillstyrker, att de nuvarande arrendatorerna får förvärva gården för 127 700 kronor. De är enligt inhämtad uppgift icke ägare av jordbruksfastighet och torde kunna erhålla lagfart å fånget genom företeende av s. k. landsfiskalsintyg. Försäljningen bör enligt sty-

relsen i övrigt ske på i tillämpliga delar enahanda villkor, som föreslagits under punkt 2 för försäljning av kronoegendomen Gustad Käll- eller Korporalsgård 2¹.

Departementschefen

Då jag icke har något att erinra mot domänstyrelsens förslag, att ifrågasvara kronoegendom — med undantag av andelen i den s. k. Stora planteringen i Ängelholm — skall säljas till egendomens arrendatorer, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att kronoegendomen Ugglarp 10¹ i Starby socken, Kristianstads län, må — med angivet undantag — säljas till egendomens arrendatorer Tore Andersson och Sven Andersson för en köpeskillning av 127 700 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

6:o

Eskatorp 3¹ i Malmöhus län

Domänstyrelsen (skr. 12/11 1954) hemställer, att f. d. skolhemmanet 3/8 mantal Eskatorp 3¹ i Härslövs socken, Malmöhus län, må säljas till egendomens arrendator Alfred Olsson.

Beträffande beskaffenheten m. m. av hemmanet, vilket varit anslaget såsom avlöningstillgång vid högre allmänna läroverket för gossar i Malmö, meddelas följande.

Hemmanet, som ligger i en tämligen väl samlad ägofigur, är beläget 3 kilometer från Härslövs kyrka och skola samt cirka 3,5 kilometer från Vallåkra järnvägsstation. Det innehåller efter försäljning år 1949 av ett åkerområde till statens järnvägar (linjen Hälsingborg—Eslöv) cirka 22,4 hektar, därav 18,5 hektar tomt, trädgård och åker, 3,4 hektar ängs- och betesmark samt 0,5 hektar annan mark. Omkring 10 hektar av åkern består av tämligen godartad lättlera. Övrig åkerjord utgöres av sand- och stenblandad lera samt något kvicksand. Dräneringen är gammal men fungerar ännu någorlunda.

Stallängan, svinstallet och ett mindre uthus är dåliga. Övriga byggnader befinner sig i ej fullt medelgott skick.

Hemmanet är utarrenderat till Olsson för tiden till den 14 mars 1956 mot en avgäld, som för arrendeåret 1953/54 utgick med 2 775 kronor, varav 300 kronor utgjordes av s. k. årsbelopp för nybyggnad m. m. Enligt uppgörelse i samband med försäljning till statens järnvägar av förut nämnda område äger arrendatorn att för avstående av nyttjanderätten därav under arrendeperioden uppbära ränteavkastningen å köpeskillningen för området, uppgående till 1 259 kronor 25 öre. Arrendatorn har enligt uppgift erhållit denna avkastning intill den 1 maj 1951, då hemmanet ställdes under domänstyrelsens förvaltning.

Taxeringsvärdet är 62 100 kronor jordbruksvärde.

Av handlingar, vilka av rektorsämbetet vid läroverket överlämnats till domänstyrelsen, inhämtas att Olsson vid sitt tillträde av hemmanet den 14 mars 1949 träffat överenskommelse med förutvarande brukaren, Gunnar Johansson, om överlåtelse på Olsson av den resterande fordran, uppgående till 7 928 kronor, som Johansson vid angivna tidpunkt ägde räkna sig tillgodo av jordägaren för utförd ombyggnad av bostadshuset, elektrifiering m. m. enligt protokoll den 18 juni 1948 över syneförrättning och ekonomisk besiktning.

Lantbruksnämnden i länet har tillstyrkt fastighetens försäljning till arrendatorn.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 13 maj 1954 uppskattat saluvärdet till 75 700 kronor. Värderingen har verkställts med utgångspunkt från det skick, vari hemmanet på grund av bestämmelserna i arrendekontraktet skall avlämnas av arrendatorn. Nämnden har förordat gottgörelse dels för nyssnämnda ombyggnadsarbete m. m. med 6 400 kronor, dels ock för installation av elektriska ledningar för mjölkmaskiner m. m. med 400 kronor. Vid tillstyrkandet av ersättningen om 6 400 kronor har nämnden beaktat, att arrendatorn fått avkortning för årsbelopp, avseende tiden den 14 mars 1951—den 14 mars 1956, med tillhoppa 1 500 kronor. Nämnden har tillstyrkt fastighetens försäljning till Olsson för (75 700—6 800 =) 68 900 kronor. — Därest den skulle komma att utarrenderas på nytt, har nämnden beräknat kostnaderna för behövliga ny- och ombyggnadsarbeten till cirka 150 000 kronor.

Olsson har godkänt den föreslagna köpeskillingen men samtidigt anhållit om avdrag därå med ett belopp, motsvarande räntegottgörelsen för det försålda området från den 1 maj 1951.

Domänstyrelsen har icke funnit skäl föreligga att i det allmännas ägo behålla ifrågavarande hemman. I händelse av försäljning bör enligt styrelsens mening Olsson tillerkännas förköpsrätt. Han har innehaft arrendet sedan den 14 mars 1949. Det föreslagna saluvärdet, 75 700 kronor, har efter kontroll med ledning av en inom styrelsen försöksvis använd värderingsmetod icke givit anledning till erinran. Jämväl de ifrågasatta avdragen å köpeskillingen om sammanlagt 6 800 kronor har av styrelsen kunnat godtagas. Avdrag bör däremot icke ske för den begärda räntegottgörelsen. Räntan torde böra utbetalas till Olsson av den, som förvaltar medlen för det försålda området, nämligen rektorn vid läroverket.

Som försäljningsvillkor bör enligt styrelsen i övrigt föreskrivas följande.

Hemmanet bör överlåtas i befintligt skick med tillträde å dag, som domänstyrelsen bestämmer. Endast jordägaren tillhöriga hus och anläggningar skall ingå i försäljningen. Samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan jordägaren och arrendatorn — dock med undantag av eventuellt oguldna arrendeavgälder, årsbelopp för nybyggnad m. m. samt skatter och onera — skall anses vara reglerade genom försäljningen. Vidare skall innehavare av över hemmanet med vederbörligt tillstånd framdragen

elektrisk ledning förbehållas rätt att behålla och nyttja ledningen utan rätt för köparen till annan ersättning än gottgörelse av ledningens innehavare för skada till följd av förändring, reparation och tillsyn av ledningen ävensom för skada som förorsakas å kreatur. Köparen skall vidkännas kostnaderna för lagfart jämte övriga med köpet förenade utgifter ävensom gälda på hemmanet för tiden från tillträdesdagen belöpande skatter och onera. I övrigt skall föreskrifterna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Departementschefen

Försäljningsförslaget föranleder ingen erinran från min sida. Frågan om den uteblivna räntegottgörelsen torde få upptagas till behandling i annat sammanhang. Köpeskillingen torde böra bokföras och redovisas tillsammans med av domänstyrelsen tidigare uppburen avkastning av fastigheten jämte därtill hörande kapitalmedel. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att f. d. skolhemmanet Eskatorp 3¹ i Härslövs socken, Malmöhus län, må säljas till egendomens arrendator Alfred Olsson för en köpeskillning av 68 900 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

7:o

Görslöv Stora 19² i Malmöhus län

Domänstyrelsen (skr. 17/12 1954) hemställer, att kronoegendomen förra kaptensbostället 512/1000 mantal Görslöv Stora 19² i Jonstorps socken, Malmöhus län, skall — med undantag av ett byggnadsplanerat område om cirka 4,2 hektar — säljas till grevinnan Siv Bonde, vilken är hustru till egendomens nuvarande arrendator.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som genomflytes av Görslövsån, vilken har ett mycket ringa fall, är belägen 16 kilometer från Ängelholm, 22 kilometer från Hälsingborg och 8 kilometer från Höganäs. Egendomen är upplåten på arrende till den 14 mars 1961. Nuvarande brukaren, greve Björn Bonde, övertog arrendet den 14 mars 1952. Arrendeavgiften för arrendeåret 1953/54 utgick med 4 197 kronor 60 öre. Egendomen innehåller — förutom den byggnadsplanerade delen — 69,6 hektar, därav 59,4 hektar åker, tomt och trädgård, 7,1 hektar äng, 0,7 hektar odlingsmark och 2,4 hektar impediment. Åkerjorden består av lätt sandmylla på sand- och grusbotten, till största delen av mager beskaffenhet. Endast på de närmast gårdsbyggnaderna belägna skiftena, cirka 20 hektar, är jorden jämförelsevis god. En stor del av åkerjorden översvämmas ofta, särskilt vid nordliga stormar, då vattnet från Skäldeviken pressas upp i Görslövsån. Ängsmarken längs ån är kall och lider i ännu högre grad av översvämningarna på grund av det sankta läget.

Byggnaderna befinner sig i gott skick med undantag för svinhuset, som

är i knappt medelgott skick. Nybyggnad erfordras av en arbetarbostad och ensilagesilo för en beräknad kostnad av cirka 50 000 kronor. Ett antal byggnader och anläggningar tillhör arrendatorn. Jonstorps elektriska andelsförening har elektrisk ledning framdragen över ägorna.

Egendomen har med cirka 2,2 procent del i Jonstorps sockens samfällda strandmal.

Taxeringsvärdet är 125 700 kronor jordbruksvärde.

Den byggnadsplanerade delen av egendomen, som enligt en av bostadsstyrelsen verkställd värdering har ett råmarksvärde av 48 000 kronor, avses att av Jonstorps kommun tagas i anspråk för industribyggnad m. m.

I anslutning till en av arrendatorn gjord ansökan att få köpa egendomen har *lantbruksnämnden i länet* anfört, att egendomen synes utgöra en lämplig brukningsenhet, varför nämnden icke har något att erinra mot bifall till ansökningen.

Vid förrättning den 13 oktober 1953 har *uppskattningsnämnden* saluvärderat egendomen — med undantag av den byggnadsplanerade delen — i det skick, vari egendomen kontraktsevenligt skall avlämnas, till 138 125 kronor. Därav belöper 2 000 kronor på andelen i strandmalen. Vid beräkandet av saluvärdet har nämnden verkställt avdrag med 9 800 kronor för värdet av de arrendatorn tillhöriga byggnaderna och anläggningarna.

Överlantmätaren har upplyst, att den byggnadsplanerade delen av egendomen torde kunna avskiljas till särskild fastighet.

Sedan *Björn Bonde* erbjudits att förvärva egendomen med nämnt undantag för 138 125 kronor och på vissa villkor i övrigt, har denne begärt, att hans hustru måtte få inträda såsom köpare. Denna begäran har biträts av *Siv Bonde*, som även godkänt de föreslagna villkoren. Hon har vidare avlämnat sådant intyg, som omnämnes i 2 § kungörelsen den 17 juni 1948 (nr 330).

I ärendet har upplysts att *Jonstorps kommun* anhållit, att få köpa den byggnadsplanerade delen av egendomen. Utredningen härom är dock ännu ej färdig, varför förslag i denna del först senare kan underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Domänstyrelsen uppger, att egendomen vid en år 1952 verkställd inventering hänförts till den grupp av kronoegendomar, som bör försälas. På grund härav och då *Björn Bonde* innehar nyttjanderätten till egendomen för tiden till den 14 mars 1961 tillstyrker styrelsen att *Siv Bonde* får förvärva egendomen med angivet undantag. *Björn Bonde* har avgivit en förklaring att, vid en eventuell försäljning till hans hustru, samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan honom och kronan skall — med de enligt styrelsens försäljningspraxis vanliga undantagen — anses vara reglerade. Saluvärdet har vid prövning enligt styrelsens värderingsmetod befunnits kunna godtagas. Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på i tillämpliga delar enahanda villkor, som föreslagits under punkt 2 för försäljning av kronoegendomen *Gustad Käll- eller Korporalsgård 2¹*, varvid

i förevarande försäljningsärende bör föreskrivas, att köparen skall svara för kostnaderna för egendomen berörande torrlägningsföretag.

Departementschefen

Då jag icke har något att erinra mot domänstyrelsens förslag att ifrågasvara kronoegendom, sedan avstyckning skett av ett byggnadsplanerat område om cirka 4,2 hektar, skall säljas till Siv Bonde, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att kronoegendomen Görslöv Stora 19² i Jonstorps socken, Malmöhus län, må — med undantag av det byggnadsplanerade området — säljas till Siv Bonde för en köpeskilling av 138 125 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

8:o

Vadensjö 12³ i Malmöhus län

Domänstyrelsen (skr. 14/1 1955) hemställer, att f. d. skolhemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Vadensjö 12³ i Vadensjö socken, Malmöhus län, må säljas till egendomens arrendator Enar Nilsson.

Rörande beskaffenheten m. m. av hemmanet, vilket varit anslaget såsom avlöningstillgång vid högre allmänna läroverket för gossar i Malmö, meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 2,5 kilometer från Vadensjö järnvägsstation och 9 kilometer från Landskrona, är till den 14 mars 1956 utarrenderad till Nilsson mot en avgäld, som för arrendeåret 1953/54 utgjorde 1 614 kronor 60 öre. Egendomen, som varit utarrenderad alltsedan år 1926, har innehafts av Nilsson sedan år 1946. Arealen uppgår till 15 hektar, varav 14,7 hektar åker, tomt och trädgård samt 0,3 hektar vägmark m. m. Åkerjorden utgöres av god lermylla på lerbotten, varierande från styv till lätt lera. Dräneringen, som slutfördes år 1936, fungerar tillfredsställande.

Boningshuset är gammalt men i ganska gott skick. Stallängan, ombyggd år 1936, befinner sig i gott skick, varemot loglängan är gammal och nästan förbrukad. Så är även fallet med den tredje längan, vilken användes som redskapshus. Ny- och ombyggnadsarbeten för sammanlagt cirka 30 000 kronor erfordras. Vissa tillbyggnader och anläggningar tillhör arrendatorn. Sydsvenska Kraftaktiebolaget har elektriska ledningar framdragna över ägorna.

Hemmanet besväras av avdikningslån.

Taxeringsvärdet är 65 700 kronor.

Lantbruksnämnden i länet har icke haft något att erinra mot hemmanets försäljning till arrendatorn, som enligt inhämtad uppgift icke är ägare av jordbruksfastighet.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 25 augusti 1954 uppskattat hemmanets saluvärde till 71 000 kronor. Värderingen har verkställts

med utgångspunkt från det skick, vari hemmanet på grund av bestämmelserna i arrendekontraktet skall avlämnas av arrendatorn. Nämnden har föreslagit, att fastigheten skall för en köpeskilling av 59 200 kronor säljas till Nilsson, som enligt nämnden hävdar egendomen på ett förtjänstfullt sätt. Vid köpeskillingens beräkning har från saluvärdet, 71 000 kronor, avdrag gjorts med 11 800 kronor för anläggningar, som äges av Nilsson. Nämnden har vidare, därest hemmanet kvarblir i allmän ägo, under vissa närmare angivna förutsättningar uppskattat årliga arrendevärdet till 2 865 kronor.

Stiftsnämnden i Lund har beträffande redovisningen av byggnadsåren under arrendeperioden hänvisat till vad den anfört i en skrivelse den 20 november 1953 angående försäljning av f. d. skolhemmanet Slogstorp (se prop. 1954: 172, p. 5) samt därutöver meddelat följande.

Vid arrendeperiodens utgång den 14 mars 1956 är arrendatorn av hemmanet Vadensjö redovisningsskyldig för 30 byggnadsår. Oavsett vilka byggnadsarbeten som utförts å hemmanet under innevarande arrendeperiod, är arrendatorn skyldig svara för nybyggnadsarbeten eller andra därmed jämförliga byggnadsarbeten för en summa, motsvarande värdet av 30 byggnadsår. Enligt inhämtad upplysning från boställsnämndsordföranden i den ort, där hemmanet ligger, kan värdet av varje byggnadsår beräknas till cirka 15 kronor tunnlandet. I detta sammanhang bör erinras om att arrendeavgiften för hemmanet är avvägd med hänsyn till den arrendatorn åvilande nybyggnadsskyldigheten. Därest överenskommelse med arrendatorn ej kan träffas om värdet av byggnadsåret, bör syn enligt 2 kap. lagen om nyttjanderätt till fast egendom meddela beslut härom.

Domänstyrelsen har icke funnit anledning föreligga att i allmän ägo behålla förevarande hemman. Det saluvärde, som av uppskattningsnämnden åsatts detsamma, 71 000 kronor, har prövats enligt styrelsens värderingsmetod och befunnits kunna godtagas. Med hänsyn till vad stiftsnämnden anfört torde frågan om reglering av den ersättning, som föreslagits skola utgå till arrendatorn för utförda arbeten, böra hänskjutas till vederbörande synenämnds bedömande. Styrelsen föreslår alltså, att hemmanet skall säljas till Nilsson för 71 000 kronor. Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på i tillämpliga delar enahanda villkor, som föreslagits under punkt 6 för försäljning av f. d. skolhemmanet Eskatorp 3¹, med tillägg att köparen skall svara för annuiter och övriga kostnader för hemmanet berörande torrlägningsföretag.

Departementschefen

I likhet med domänstyrelsen finner jag ej skäl föreligga för kronan att i sin ägo behålla hemmanet. Frågan om ersättning till arrendatorn för av denne utförda byggnadsarbeten torde, såsom föreslagits, böra hänskjutas till synenämnds bedömande. Vid sådant förhållande synes försäljningspriset böra bestämmas till vad domänstyrelsen föreslagit eller 71 000 kronor och försäljningen ske på de villkor i övrigt, som domänstyrelsen angivit. Där-

2 — Bihang till riksdagens protokoll 1955. 1 saml. Nr 164

jämte torde böra gälla att köpeskillingen skall bokföras och redovisas enligt under punkt 6 angivna princip. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att f. d. skolhemmanet Vadensjö 12³ i Vadensjö socken, Malmöhus län, må säljas till egendomens arrendator Enar Nilsson för en köpeskillning av 71 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

9:o

Bolum Munkagården 9¹, 9²² och 9²³ i Skaraborgs län

Domänstyrelsen (skr. 17/12 1954) hemställer, att kronoegendomen förra löjtnantsbostället 1 mantal Bolum Munkagården 9¹ jämte de därifrån avstyckade fastigheterna Bolum Munkagården 9²² och 9²³ i Bolums socken, Skaraborgs län, skall säljas till egendomens arrendator Oscar Johansson.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 16 kilometer från Skara och 1 kilometer från Broddetorps järnvägsstation, är utarrenderad till Johansson för tiden till den 14 mars 1956 mot en avgäld av 1 712 kronor för år. Ägora är utlagda i fem skiften, nämligen hemskiftet, sjöskiftet vid Hornborgasjön och tre skogsskiften på Billingen. Efter tidigare verkställda försäljningar från egendomen av ett antal områden för i huvudsak bostadsändamål uppgår arealen till 68,4 hektar, varav 27,6 hektar tomt och åker samt 3,2 hektar äng i hemskiftet, 3 hektar åker i sjöskiftet, 17,8 hektar produktiv skogsmark och 16,8 hektar impediment, till övervägande delen bestående av med buskar bevuxen landvinningsjord i sjöskiftet samt i övrigt av kärr och mossar i skogsskiftena. Åkern, som ej är täckdikad, utgöres i hemskiftet av mullrik sandjord. I sjöskiftet är åkerjorden av mindre god beskaffenhet och vattensjuk. Täckdikning behöver utföras. Virkesförrådet i skogen är 2 100 m³sk. 830 m³sk tillhör åldersklass V eller äldre åldersklasser. Den ideala medelboniteten beräknas till 3,8.

I hemskiftets åkerareal ingår de avstyckade fastigheterna Bolum Munkagården 9²² om 0,1225 hektar och 9²³ om 0,1200 hektar, vilka fastigheter enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 oktober 1947 skulle säljas genom utbud under hand för en köpeskillning av 895 respektive 875 kronor samt under vissa villkor i övrigt. Utbud har skett, men anbud å fastigheterna har icke avgivits.

Byggnadsbeståndet är gammalt och omodernt samt befinner sig i mindre gott skick. Körhus, bil- och traktorgarage, vattenledningar och den elektriska anläggningen tillhör arrendatorn. Broddetorps elektriska distributionsförening har elektriska ledningar framdragna över ägora.

Egendomen har del i mindre byallmänningar, vilka icke lämnar någon utdelning, och i Hornborgasjöns sänkningsföretag. Utdebiteringen för detta företag har under åren 1951—1954 varit 67 kronor 7 öre för år. Framtida kostnader för företaget är ovissa. Egendomen har vidare del i Lillegården—Persgårdens dikningsföretag av år 1952, vilket ännu ej kommit till utförande.

Taxeringsvärdet å inägorna är 41 800 kronor. Skogen är samtaxerad med skogen å kronoegendomen Bjällum Lunnagården 6¹ (35 hektar produktiv skogsmark och 14 hektar impediment) till 18 300 kronor.

Sedan förslag väckts om utläggande av ytterligare tomtplatser å hemskiftet, har vederbörande *distriktslantmätare* vid förfrågan rörande lämpligheten härav i huvudsak anfört följande.

Det förefaller mindre tilltalande att, på sätt föreslagits, lägga en lång tomtrad utmed allmänna landsvägen. Vidare synes området icke ligga väl till ur avloppssynpunkt. För en fortsatt bebyggelse inom Broddetorp torde böra krävas, att gemensamt avlopp anlägges. Med hänsyn härtill bör bebyggelsen samlas inom ett mindre område, så att huvudledningen icke blir onödigt lång och dyrbar. Enligt uppgift från de kommunala myndigheterna är kommunen inne på tanken att anordna gemensamt avlopp från den befintliga bebyggelsen. Hur denna avloppsledning kommer att förläggas, blir givetvis beroende på närmare utredningar och undersökningar. Först när ledningens sträckning blivit bestämd, kan man bedöma var nya tomtplatser lämpligen bör förläggas. Det synes emellertid icke sannolikt, att nybebyggelse i nämnvärd utsträckning är att förvänta i Broddetorp. Då det alltså icke torde föreligga något större behov av tomtplatser, bör avstyckning av ett antal dylika icke ske för närvarande.

Lantbruksnämnden i länet har anfört, att nämnden icke har något att erinra mot avyttrandet, förutsatt att egendomen säljes i sin helhet. Enligt nämndens uppfattning föreligger intet hinder för Johansson att erhålla tillstånd enligt jordförvärvslagen vid eventuellt köp av egendomen.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 14 juli 1954 bland annat framhållit, att delaktigheten i Hornborgasjöns sänkningsföretag är en belastning för egendomen samt att någon efterfrågan på tomtmark — med undantag av någon strötomt — icke torde vara att förvänta. Uppskattningsnämnden har föreslagit försäljning till Johansson och uppskattat saluvärdet å inägorna till i avrundat tal 60 000 kronor under antagande, att egendomen underhållits i kontraktsenligt skick. Vid saluvärderingen har gjorts tillägg med 2 000 kronor för tomtvärde och avdrag med 2 500 kronor för delaktigheten i sänkningsföretaget. Hänsyn har vidare tagits till att arrendatorn äger vissa hus, den elektriska anläggningen m. m.

Värdet å skogsmarken och skogen har, efter uppskattning av vederbörande jägmästare, av *domänstyrelsen* den 14 september 1954 fastställts till 18 000 kronor.

Vederbörande revirförvaltare har anfört, att skogsvärderingen måste anses vara i högsta laget med hänsyn till skogens läge på Billingen samt att intet är att erinra mot försäljningen på grund av att skogsmarken är svag och illa belägen samt har ett virkesförråd, som mest lämpar sig för husbehovsändamål. *Överjägmästaren* har lämnat försäljningen utan erinran.

Domänstyrelsen tillstyrker försäljning av egendomen, enär anledning saknas att behålla den i kronans ägo. Det av uppskattningsnämnden åsatta saluvärdet har vid tillämpning av styrelsens värderingsmetod visat sig kunna

godtagas. Egendomen har brukats av Johansson sedan år 1914 och dessförinnan av dennes fader sedan år 1882. Johansson bör nu beredas tillfälle att förvärva gården för (60 000 + 18 000 =) 78 000 kronor. Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på i tillämpliga delar enahanda villkor, som under punkt 2 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Gustad Käll eller Korporalsgård 2¹, med tillägg att köparen skall svara för annuiteter och övriga kostnader för egendomen berörande torrlägningsföretag.

Johansson har skriftligen förklarat sig villig godtaga köpeskillingen, 78 000 kronor, jämte de föreslagna köpevillkoren i övrigt.

Departementschefen

Jag har intet att invända mot försäljningsförslaget och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att kronoegendomen Bolum Munkagården 9¹ jämte de därifrån avstyckade fastigheterna Bolum Munkagården 9² och 9²³ i Bolums socken, Skaraborgs län, må säljas till egendomens arrendator Oscar Johansson för en köpeskillning av 78 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

10:o

Gammelträva 2¹, 2², 2³ och 2⁴ i Skaraborgs län

Domänstyrelsen (skr. 10/12 1954) hemställer, att fastigheterna Gammelträva 2¹, 2², 2³ och 2⁴ i Tråvads socken, Skaraborgs län — tidigare utgörande ett prebendehemman åt lektor vid gymnasiet i Skara — skall säljas, de tre förstnämnda fastigheterna till dessas respektive arrendatorer, nämligen Sven Karlsson, Gunnar Lidén och Nils Johansson, samt fastigheten Gammelträva 2⁴ till kvarnägaren Rudolf Johansson, Brotorp, Tråvad.

Rörande beskaffenheten m. m. av fastigheterna, vilka är belägna 1 kilometer från Tråvads station och samhälle samt 10 kilometer från Vara, meddelas följande.

Gammelträva 2¹ eller lotten litt. A (stamfastigheten).

Fastigheten är upplåten till Karlsson på två år från den 14 mars 1954 mot en årlig arrendeavgäld av 2 000 kronor. Karlsson har dessförinnan innehaft brukningsdelen åtminstone sedan år 1944. Fastigheten innehåller 34,5 hektar, därav 31,6 hektar åker och tomt, 1,2 hektar äng, 1,1 hektar skogsmark och 0,6 hektar annan avrösningsjord. Åkern består till övervägande del av mullhaltig mellanlera av god beskaffenhet och är i sin helhet täckdikad av arrendatorn. Arbetet därmed slutfördes år 1953, då 3,6 hektar dränerades efter medgivande av domänstyrelsen, som bidrog med rörkostnaden 1 935 kronor. För dränering, som tidigare utförts, uppgives ersättning icke ha utgått vare sig för använda rör eller för arbetet med desammas nedläggande. Ängsmarken är spridd och av föga värde. Bete av god beskaffenhet är utlagt på åkerjord. Virkesförrådet i skogen har uppskattats till 80 m³ sk. Den ideala boniteten beräknas till 6 fm³.

Ladugård med loge, magasin, tvättstuga och vagnbod, brandförsäkrade för sammanlagt 60 000 kronor, tillhör jordägaren, medan arrendatorn äger manbyggnad, svinhus, hönshus, vagnbod med magasin, källare och utlada, brandförsäkrade för sammanlagt 48 500 kronor. Jordägarens byggnader är medelgoda. Arrendatorns byggnader befinner sig i medelgott eller sämre skick. Trollhätte kraftverk och Tråvads elektriska distributionsförening u. p. a. har elektriska ledningar framdragna över ägora.

Till fastigheten hör andel i vissa samfälligheter av mindre värde. Fastigheten har vidare del i Stommen m. fl. fastigheters dikningsföretag i Tråvads socken med en annuitet av 84 kronor 45 öre för vart och ett av åren 1941—1965 och en slutlig inbetalning år 1966 med 76 kronor 88 öre.

Taxeringsvärdet å jordägarens tillhörigheter är 41 600 kronor, därav 40 800 kronor jordbruksvärde och 800 kronor skogsvärde. Taxeringsvärdet å arrendatorns hus uppgår till 14 000 kronor.

Gammeltråva 2² eller lotten litt. Aa.

Fastigheten är upplåten till Lidén på två år från den 14 mars 1954 mot en årlig arrendeavgäld av 2 200 kronor. Lidén har innehaft brukningsdelen åtminstone sedan år 1944. Fastigheten innehåller 37,0 hektar, därav 29,6 hektar åker och tomt, 2,5 hektar äng, 2,8 hektar skogsmark och 2,1 hektar annan avrösningsjord. Åkern, som delvis är sönderskuren av skogskullar, består huvudsakligen av mullhaltig mellanlera och är — frånsett cirka 1,5 hektar — täckdikad av arrendatorn före år 1937. Beträffande dräneringsarbetet uppgives ersättning icke ha utgått vare sig för använda rör eller för arbetet med desammas nedläggande. Ängsmarken är spridd och av föga värde. Bete av god beskaffenhet finnes utlagt på åkerjord. Virkesförrådet i skogen har uppskattats till 180 m³sk. Den ideala boniteten beräknas till 5 fm.³

Åbyggnaderna tillhör i huvudsak jordägaren. De befinner sig i medelgott skick. Arrendatorn äger ett kylhus och en tvättstuga, båda i mindre gott skick, samt två lador ute på åkern, vilka befinner sig i sämre skick. Trollhätte kraftverk och Tråvads elektriska distributionsförening u. p. a. har elektriska ledningar framdragna över ägora.

Till fastigheten hör dels andel i vissa samfälligheter av mindre värde, dels ock andel i ett vattenfall i Lidan. Denna vattenfallsandel har intill för några år sedan av arrendatorerna av det dåvarande prebendehemmanet varit upplåten till ägaren av Lidaströms spinneri mot en årlig avgäld av 25 kronor.

Taxeringsvärdet å jordägarens tillhörigheter är 50 600 kronor, därav 50 200 kronor jordbruksvärde och 400 kronor skogsvärde.

Gammeltråva 2³ eller lotten litt. Ab.

Fastigheten är upplåten till Nils Johansson på två år från den 14 mars 1954 mot en årlig arrendeavgäld av 1 500 kronor. Nils Johansson har innehaft brukningsdelen sedan juni månad 1951, då han övertog densamma efter sin moder. Fastigheten innehåller 34,5 hektar, därav 30,9 hektar åker och tomt, 0,8 hektar äng, 2,1 hektar skogsmark och 0,7 hektar annan avrösningsjord. Åkern består huvudsakligen av mullhaltig mellanlera av god beskaffenhet och är i sin helhet täckdikad av arrendatorn. Arbetet därmed slutfördes år 1946, då 2,8 hektar dränerades. För dräneringsarbetet uppgives ersättning icke ha utgått vare sig för använda rör eller för arbetet med desammas nedläggande. Ängsmarken är spridd och av föga värde. Bete av

god beskaffenhet är utlagt på åkerjord. Virkesförrådet i skogen har uppskattats till 150 m³sk. Den ideala boniteten beräknas till 6,5 fm³.

Samtliga åbyggnader och anläggningar tillhör arrendatorn. Av dessa befinns sig manbyggnaden i medelgott skick, under det att övriga byggnader är knappt medelgoda. Tråvads elektriska distributionsförening u. p. a. har elektrisk ledning framdragen över ägora.

Till fastigheten hör andel i vissa samfälligheter av mindre värde. Fastigheten har vidare del i Stommen m. fl. fastigheters dikningsföretag i Tråvads socken med en annuitet av 48 kronor 95 öre under åren 1941—1965 och en slutlig inbetalning år 1966 med 44 kronor 56 öre.

Taxeringsvärdet å jordägarens tillhörigheter är 40 800 kronor jordbruksvärde och 600 kronor skogsvärde. Taxeringsvärdet å arrendatorns hus är 26 000 kronor.

Gammelträva 2¹ eller lotten litt. Ac.

Fastigheten, som av vederbörande domänintendent åsatts ett värde av 300 kronor, innehåller 0,046 hektar äng och 0,087 hektar avrösningsjord. Den angränsar fastigheterna *Gammelträva 1¹⁴* och *1¹⁵*, vilka tillhör Rudolf Johansson och gemensamt bildar ett kvarnfall vid Brotorp.

Lantbruksnämnden i länet har i huvudsak anfört följande.

Genom avstyckning har bland annat bildats tre familjejordbruk. Dessa har bestått sedan lång tid tillbaka som självständiga brukningsenheter; de är var för sig fullständigt bebyggda samt till storlek och arrondering av mycket önskvärd typ. Nämnden tillstyrker för sin del försäljning av jordbruken. Arrendatorerna har under hand upplyst, att de önskar förvärva jordbruken. Nämnden är beredd att lämna arrendatorerna tillstånd till fastighetsförvärven.

Vattenfallsstyrelsen har värderat den andel i vattenfall, som tillhör *Gammelträva 2²* till 1 100 kronor.

Vid förrättning den 9 juni 1954 har *uppskattningsnämnden* avgivit förslag till saluvärden såväl å inägora till *Gammelträva 2¹*, *2²* och *2³* som å vattenfallsandelen. Den 14 juli samma år har *domänstyrelsen*, efter uppskattning av vederbörande jägmästare, fastställt värden på skogsmarken och skogen å fastigheterna. Värdena framgår av följande uppställning.

Saluvärde i kronor			
Inägor (avrundade tal)	Skogsmark med skog	Andel i vattenfall	Summa
<i>Gammelträva 2¹</i> 89 100	1 100	—	90 200
” <i>2²</i> 76 600	2 900	500	80 000
” <i>2³</i> 88 200	2 100	—	90 300

För den händelse lotterna *Gammelträva 2¹* och *2³* skulle komma att avyttras till lotternas arrendatorer, har *uppskattningsnämnden* förordat avdrag å saluvärdena med 27 300 kronor för Karlsson och 45 000 kronor för Nils Johansson. Av förstnämnda avdrag belöper 25 000 kronor på värdet av

byggnader och anläggningar, som äges av Karlsson, och återstående 2 300 kronor å utgifter för täckdikning, varav han icke hunnit draga full nytta. Avdraget på 45 000 kronor motsvarar värdet av de byggnader och anläggningar å Gammelträva 2³, som tillhör Nils Johansson. Då Lidén endast äger obetydliga anläggningar å Gammelträva 2², har något avdrag å saluvärdet för sistnämnda lott icke förordats.

Karlsson, Lidén och Nils Johansson har på förfrågan meddelat, att de är villiga att betala de föreslagna köpeskillingarna, respektive 62 900, 80 000 och 45 300 kronor, därest en nedsättning av beloppen icke kan tillstyrkas. De har emellertid anhållit om befrielse från skyldigheten att erlægga lantmäterikostnaderna i samband med lotternas avskiljande.

Rudolf Johansson, som erbjudits köpa Gammelträva 2⁴ för 500 kronor, har godkänt detta saluvärde.

Domänintendenten har så till vida velat tillmötesgå Karlssons, Lidéns och Nils Johanssons önskemål, att han tillstyrkt befrielse för dem att betala den andel i lantmäterikostnaderna, som belöper å respektive fastighet, uppgående till 772 kronor för Gammelträva 2¹, 828 kronor för 2² och 771 kronor för 2³.

Domänstyrelsen har icke funnit skäl föreligga att i det allmännas ägo behålla förevarande hemman. Styrelsen har ansett sig kunna godtaga de av uppskattningsnämnden föreslagna saluvärdena på Gammelträva 2¹, 2² och 2³. Det värde, uppskattningsnämnden åsatt vattenfallsandelen i Lidén, 500 kronor, kan möjligen förefalla lågt i betraktande av att vattenfallsstyrelsen beräknat värdet till 1 100 kronor, men ägaren av Lidaströms spinneri, vilken blivit erbjuden att köpa andelen efter avstyckning, har förklarat sig icke vilja betala högre pris än 500 kronor under framhållande, att han icke längre har nytta av vattenkraften i fallet, enär han övergått till elektrisk drift. Vid angivna förhållande har styrelsen ansett det riktigast att låta vattenfallsandelen åtfölja den salulott, till vilken den hör, nämligen Gammelträva 2². De föreslagna avdragen från saluvärdena å Gammelträva 2¹ och 2³ har icke givit styrelsen anledning till erinran. Skäl saknas emellertid enligt styrelsens mening att befria köparna från skyldigheten att betala avstyckningskostnaderna.

Såsom försäljningsvillkor föreslås i övrigt skola föreskrivas följande.

Beträffande samtliga fastigheter

Fastigheterna bör överlåtas i befintligt skick med tillträde å dag, som domänstyrelsen bestämmer. Endast jordägaren tillhöriga hus och anläggningar skall ingå i försäljningen. Vidare skall innehavare av över fastigheterna med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehållas rätt att behålla och nyttja ledningarna utan rätt för köparna till annan ersättning än gottgörelse av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation och tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som för-

orsakas å kreatur. I övrigt skall föreskrifterna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Beträffande Gammelträva 2¹ och 2²

Köparna skall medgiva vattenfallsstyrelsen såsom ägare av strömfallsfastigheten stadsågan nr 630 + 645 + 646 + 647 + 691 + 695 + 696 + 697 + 698 + 699 + 1171 + 1172 i Trollhättans stad rätt att kostnadsfritt för all framtid behålla en över de försålda fastigheterna framdragen elektrisk ledning. Med skyldighet att ersätta skada, som därav kan uppkomma, skall vattenfallsstyrelsen äga borttaga för ledningen hinderliga och för dess säkerhet farliga träd och buskar, vilka skall tillfalla markägaren och tillvaratagas av denne. Vattenfallsstyrelsens personal skall äga obehindrat tillträde till egendomen för ledningens tillsyn, underhåll och reparation. Till säkerhet för nämnda rättigheter skall inteckning få meddelas i försålda fastigheterna. Till dess sådan inteckning meddelats, skall köpare vara skyldig att vid överlåtelse av fastighet eller del därav göra förbehåll om rättigheternas bestånd och tillförbinda ny ägare att vid överlåtelse göra enahanda förbehåll.

Beträffande Gammelträva 2¹ och 2³

Köparna skall svara för annuiteter och övriga kostnader för torrläggningsföretag, som berör fastigheterna.

Beträffande Gammelträva 2¹, 2² och 2³

Samtliga på arrendekontrakten grundade rättsanspråk mellan jordägaren och arrendatorerna — dock med undantag av eventuellt oguldna arrendavgälder samt skatter och onera — skall anses vara reglerade genom försäljningarna.

Departementschefen

Jag har intet att erinra mot att förenämnda fastigheter säljes enligt domänstyrelsens förslag. Lika med styrelsen finner jag skäl icke föreligga, att köparna skall befrias från skyldighet att betala å fastigheterna belöpande lantmäterikostnader. Den vid försäljningen erhållna köpeskillingen torde böra bokföras och redovisas enligt under punkt 6 angivna princip. För försäljning av fastigheterna Gammelträva 2¹, 2² och 2³ är riksdagens medverkan erforderlig. Frågan om försäljning av fastigheten Gammelträva 2⁴ torde i samband därmed böra underställas riksdagens prövning. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att fastigheterna Gammelträva 2¹, 2², 2³ och 2⁴ i Tråvads socken, Skaraborgs län, må avyttras sålunda, att Gammelträva 2¹ säljes till arrendatorn Sven Karlsson för en köpeskillning av 62 900 kronor, Gammelträva 2² till arrendatorn Gunnar Lidén för en köpeskillning av 80 000 kronor, Gammelträva 2³ till arrendatorn Nils Johansson för en köpeskillning av 45 300 kronor och Gammelträva 2⁴ till kvarnägaren Rudolf Johansson för en köpeskillning av 500 kronor, samtliga fastigheter på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

11:o

Bogesund 1¹ i Stockholms län

Domänstyrelsen (skr. 19/11 1954) hemställer, att av kronoegendomen Bogesund 1¹ i Östra Ryds socken, Stockholms län, skall försäljas fastigheterna Bogesund 1², 1³⁷, 1⁴⁴, 1⁴⁶, 1⁵³, 1⁵⁷, 1⁵⁸, 1⁵⁹, 1⁶⁰, 1⁶², 1⁶³ samt 1⁶⁴ + 1⁶⁵ till respektive arrendatorer, nämligen E. Sporrang, Föreningen Maria småbarnskoloni, Aktiebolaget H. & A. Gratenu, H. Dahlberg, C. M. Jacobson, Emilia Boustedt, E. Ericsson, N. Gellerstedt, G. Olsson, Märta Boman, S. Liljeroth samt J. Wester. Styrelsen hemställer vidare, att av samma kronoegendom jämväl fastigheterna Bogesund 1³³, 1³⁴, 1³⁵, 1³⁶, 1³⁸, 1³⁹, 1⁴⁰, 1⁴¹, 1⁴², 1⁴³, 1⁴⁵, 1⁴⁷, 1⁴⁸, 1⁴⁹, 1⁵⁰, 1⁵¹, 1⁵², 1⁵⁴, 1⁵⁵, 1⁵⁶, 1⁶¹ och 1⁶⁶ skall utbjudas till salu.

I sin skrivelse anför domänstyrelsen följande.

Karlsuddsområdet, varå fastigheterna är belägna, ligger vid segelleden mellan Stockholm och Vaxholm och består av en cirka 2 kilometer lång, smal udde samt av de s. k. Lilla och Stora Styrmanholmarna, där ångbåtsbrygga finnes. Området har såväl landsvägs- som reguljär båtförbindelse med Stockholm, dit avståndet landvägen är cirka 36 kilometer. Arealen uppgår till omkring 55 hektar, till övervägande del skogsmark.

Vid domänstyrelsens besittningstagande av Bogesund enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 mars 1946 angående tvångsinlösen av egendomen var Karlsuddsområdet utarrenderat för tiden den 14 mars 1900—den 14 mars 1950 till Arrendeaktiebolaget Karlsudd mot en avgäld av 3 000 kronor för år. Bland övriga villkor gällde, att jordägaren vid arrendetidens slut skulle äga att, därest han så önskade, tillösa sig å arrendeområdena efter tillträdet uppförda boningshus och badhus eller ett eller flera av dem för ett pris, som — om överenskommelse ej kunde träffas — skulle motsvara 60 procent av det värde, som skiljenämnd, utsedd i enlighet med gällande lag, vid tiden för avträdet kunde åsätta ifrågavarande hus.

Arrendebolaget lät i sin tur dela området i relativt stora tomter och utarrendera desamma till enskilda personer för bebyggelse under enahanda villkor om rätt till inlösen. De uppförda byggnaderna utgöres företrädesvis av stora sommarvillor. Ett mindre antal hus är bebodda hela året.

Expropriationsersättningen för Bogesund fastställdes genom dom i tvångsinlösenmålet den 17 januari 1948 till 11 606 103 kronor jämte sex procent ränta därå från den 30 mars 1946, då egendomen togs i besittning för kronans räkning. Av ersättningen belöper på Karlsuddsområdet, förutom ränta, dels 903 600 kronor, motsvarande dåvarande taxeringsvärde å marken, dels ock 266 580 kronor för nyssnämnda i arrendekontraktet stadgade, exproprianten tillkommande rätt till inlösen av byggnader för 60 procent av värdet.

Under det att tvångsinlösenförfarandet pågick, ingav ett flertal nyttjanderättshavare å Karlsudd ansökningar till länsstyrelsen i länet om förrättning enligt ensittarlagen för inlösen av de av dem innehavda tomterna. Förrättningarna påbörjades i april 1947 och avslutades genom beslut av förrättningsmännen den 26 oktober 1948, då sammanlagt 30 nyttjanderättshavare tillerkändes lösningsrätt till sina tomter, sedermera i jordregistret betecknade Bogesund 1²—1²⁹ samt Tenö 1³ (Lilla Styrmansholmen) och 1⁴ (större delen av Stora Styrmansholmen). Häröver anförde styrelsen besvär hos Södra Roslags domsagas ägodelningsrätt, som emellertid den 12 oktober 1949 fastställde beslutet. Detta vann sedermera laga kraft. Löseskillingarna för marken bestämdes så, att strandtomter i söderläge beräknades efter två kronor 10 öre, strandtomter i norrläge efter en krona 75 öre och innertomter efter en krona 40 öre, allt per kvadratmeter, vilka värden i huvudsak motsvarade taxeringsvärdena. Från dessa värden gjordes vissa avdrag enligt 1 § sista stycket ensittarlagen för förbättringar, som nyttjanderättshavarna nedlagt å marken. Löseskillingarna utgjorde tillhopa 729 552 kronor, därav 521 652 kronor för marken med en areal av sammanlagt 29,1976 hektar och 207 900 kronor, motsvarande 40 procent av byggnadernas värde. Från inlösen enligt ensittarlagen undantogs mark för vägbreddning samt vissa områden, som ansågs böra utläggas till allmänna platser (grönområden).

Efter förhandlingar med arrendebolaget överlät detta å domänstyrelsen, räknat från den 14 mars 1950, sina arrendeavtal rörande de tomter — tolv till antalet — vilka icke blivit föremål för inlösen enligt ensittarlagen. Arrendeavtalen rörande elva av dessa tomter har av styrelsen förlängts att gälla till den 14 mars 1956 med kronan förbehållen lösningsrätt till byggnader (60 procent av värdet) och under vissa villkor i övrigt. Med arrendatorerna av nämnda elva tomter har överenskommelse träffats, att de byggnadsvärden, som åsatts vid expropriationen av egendomen, skall läggas till grund vid utövandet av lösningsrätten. En av arrendatorerna, direktören Hjalmar Jungner, som icke önskat fortsatt arrende, har till domänstyrelsen för inlösen hembjudit sina hus, bestående av huvudbyggnad, gäststuga, bodbyggnad med garage och vedbod samt lekstuga. Inlösen har skett med 12 480 kronor, motsvarande 60 procent av byggnadsvärdet, varefter byggnaderna varit uthyrda till sommarnöje för tiden till den 1 september 1954 mot en hyra av 1 500 kronor för år. En tomt är bebyggd med ett riksbankskamreraren Einar Ericsson tillhörigt boningshus, för vilket han vid inlösen enligt ensittarlagen av angränsande fastigheten Bogesund 1²⁹ förpliktats utgiva lösen med 40 procent av värdet, trots att huset blivit liggande utanför den av honom inlösta marken. Ifrågavarande tomt har utarrenderats till Ericsson till den 14 mars 1955. De gjorda utarrenderingarna och de överenskomna byggnadsvärdena framgår av följande uppställning (arrendeavgälderna innefattar förrättning å 40 procent av byggnadsvärdena):

Tomt nr	Areal i ha (ca)	Avgäld per år, kr	Byggnadsvärde, kr	Arrendator
8	0,96	1 190	27 300	G. Olsson
9	0,75	650	2 750	N. Gellerstedt
13b	0,42	340	4 700	Emilia Boustedt
22	0,75	800	13 850	A/B H. & A. Gratenau
26+27	1,16	950	36 800	Föreningen Maria småbarnskoloni
35	0,60	160	1 600	Märta Boman
37	0,62	550	8 650	S. Liljeroth
38a, 38b	0,74	575	4 700	J. Wester
43	0,57	440	7 300	C. M. Jacobson
64	0,51	465	8 100	Emil Sporrang
75	1,06	810	10 150	H. Dahlberg
14a	0,32	250	—	E. Ericsson
	8,46	7 180	125 900	

Efter anmälan av förrättningslantmätaren vid ensittarförrättningarna förordnade länsstyrelsen den 31 december 1948, att förslag till byggnadsplan skulle uppgöras för Karlsuddsområdet. Med anledning härav och sedan arrendatorerna å Karlsudd uttryckt önskemål om friköp av de av dem nyttjade tomterna samt domänstyrelsen ansett skäl icke föreligga för kronan att behålla den tomtmark, som återstod efter ensittarförrättningarna, anhöll domänstyrelsen hos länsarkitektkontoret om förslag till nämnda plan. Förslaget, som numera föreligger färdigt, omfattar cirka 60,8 hektar, därav cirka 6 hektar av Bogesunds huvudgård. Arealen fördelas med 29,1976 hektar å ensittarfastigheterna, 8,46 hektar å arrendetomterna, 11 hektar å 22 nya, icke utarrenderade tomter samt 12,14 hektar parkmark och vägar. Förslaget fastställdes — med viss begränsning — av länsstyrelsen den 27 juni 1952. I samband därmed förordnade länsstyrelsen jämlikt 113 § byggnadslagen, att kronan som markägare skulle utan ersättning upplåta all den inom området belägna, obebyggda mark, som å byggnadsplanen upptagits såsom väg eller annan allmän plats. Kostnaderna för planen, 7 440 kronor, har erlagts av domänstyrelsen, som den 21 maj 1951 hos länsstyrelsen anhållit om fördelning av beloppet jämlikt 111 § byggnadslagen. Beslut i anledning av denna anhållan har ännu icke meddelats. Domänstyrelsen har härjämte på grund av förrättning enligt lagen om enskilda vägar erlagt å kronan hittills belöpande kostnader för nybyggnad av ångbåtsbryggan å Stora Styrmanholmen samt iståndsättning av vägar och en bro med i runt tal 9 800 kronor.

Av arrendatorerna har Wester i ansökning den 13 oktober 1950 anhållit att få köpa den av honom nyttjade tomten nr 38 a — sedermera efter uppdelning i två tomter enligt byggnadsplanen betecknad nr 38 a och 38 b — för en köpeskilling, om möjligt beräknad efter en krona 40 öre per kvadratmeter. Ansökningar om förvärv har härjämte gjorts av dels Herman Eriksson, Bogesund, som anhållit att få köpa den av honom tidigare av arrendebolaget arrenderade, obebyggda tomten nr 63 (å byggnadsplanen betecknad

nr 67), dels ock *Lennart Flink*, Stockholm, som anmält sitt intresse att få köpa den av honom till den 1 september 1954 förhyrda s. k. Jungnerska villan med tomtområde (å byggnadsplanen betecknad nr 79).

Vederbörande domänintendent har i yttrande den 20 oktober 1950 förklarat sig icke kunna biträda det av Wester ifrågasatta priset av en krona 40 öre per kvadratmeter utan har ansett, att det vid försäljning av tomtmark å Karlsudd icke bör tillämpas lägre pris än 3 kronor per kvadratmeter.

Bostadsstyrelsen har på begäran verkställt saluvärdering av de i byggnadsplanen utlagda 35 tomterna. Under ärendets handläggning har härvid från arrendatorernas sida överlämnats en promemoria, innehållande synpunkter på värderingen av de utarrenderade tomterna. Vissa skäl har åberopats till stöd för uppfattningen, att inlösen av arrendetomterna borde få äga rum efter samma värderingsgrunder, som tillämpats vid ensittarförretningarna. I bostadsstyrelsens värdering, som dagtecknats den 27 november 1952, anföres bland annat följande.

Vad först angår *de 13 arrendetomterna* torde skäl föreligga att vid värderingen särskilja dessa från övrig till försäljning ifrågasatt mark. Den omständigheten att tomterna under lång tid innehafts av arrendatorerna — i flertalet fall ett trettiotal år eller mera och i några fall så länge, att vederbörande arrendatorer formellt varit i samma rättsställning som ensittarna — synes göra jämförelse med ensittartomterna fullt berättigad. Under senare år utgående arrendeavgifter synes även motsvara markvärden, jämförbara med de vid ensittarförretningen bestämda löseskillningarna. I princip torde sålunda värderingen böra ansluta till de värden, som år 1948 åsattes jämförbara ensittartomter. Man lär dock ej kunna bortse från den faktiska värdeökning, som tomtmarken å Karlsudd undergått såväl genom tillkomsten av byggnadsplanen som genom upprustningen av vägnätet inom området. För arrendetomternas del torde denna värdeökning skäligen böra uppskattas till cirka 10 öre per kvadratmeter. Med hänsyn härtill föreslås, att arrendetomterna allt efter belägenhet åsattes följande värden:

Strandtomter åt söder	37 000 m ² å 2: 20	81 400 kronor
» » norr	33 000 » » 1: 85	61 500 »
innertomter	17 000 » » 1: 50	25 500 »
Summa	87 000 m ²	168 400 kronor

I fråga om *den icke utarrenderade tomtmarken* torde värderingen böra ske utifrån delvis andra utgångspunkter. Denna mark är i likhet med den övervägande delen av de redan bebyggda tomterna avsedd att utnyttjas för fritidsbebyggelse. Enligt 1952 års fastighetstaxering, som torde ge ett förhållandevis riktigt uttryck för marknadsnivån, har markvärdena å sportstugumark inom Österåkers kommun i allmänhet beräknats efter ett å-pris av mellan två och fyra kronor, samt i enstaka fall fyra kronor 50 öre till fem kronor per kvadratmeter. Dessa å-priser har tillämpats å tomter med en areal upp till 2 500 kvadratmeter. I fråga om större tomter har överskjutande areal åsatts ett avsevärt lägre värde. En bedömning i detalj av de faktorer, som främst konstituerar värdet av mark för fritidsbebyggelse inom stockholmsregionen, synes ge till resultat, att den värdefullaste delen

av den obebyggda tomtmarken, strandtomterna med söderläge, skäligen bör åsättas ett värde av tre kronor per kvadratmeter. Övriga strandtomter torde böra värderas till två kronor 75 öre och innertomter till två kronor 50 öre per kvadratmeter. Vid bedömningen har hänsyn tagits till att berörda tomter har förhållandevis stor ytvidd — medelarealen per tomt är cirka 4 900 kvadratmeter. Den icke utarrenderade tomtmarken torde sålunda allt efter belägenhet böra åsättas följande värden:

Strandtomter åt söder	13 000 m ² à 3:—	39 000 kronor
» » norr	39 000 » » 2: 75	107 250 »
innertomter	56 000 » » 2: 50	140 000 »
	<hr/>	<hr/>
Summa	108 000 m ²	286 500 kronor

Dessa värden får anses även innefatta värdet av växande skog å området.

En undersökning ger vid handen, att kronans självkostnader för hela Karlsuddsområdet blir väl täckta vid försäljning enligt de föreslagna värdena. Det finnes även marginal för ränteförluster för det fall, att den obebyggda tomtmarken ej omedelbart kommer till försäljning. Det är icke uteslutet, att vid försäljning genom infordrande av anbud å den obebyggda tomtmarken högre anbud kommer att ingivas. Av bland annat markpolitiska skäl — statliga försäljningars inverkan på ortsprisnivån — synes det dock önskvärt, att högre värden än de föreslagna icke uttages vid den ifrågasatta försäljningen.

Domänintendenten har efter verkställd uppmätning och värdering av byggnaderna å den Jungnerska tomten (nr 79) enligt yttrande den 23 juni 1954 funnit, att saluvärdet å desamma bör fastställas till 35 300 kronor och samtidigt — efter jämförelse med de markpriser, som uttages för tomter vid bland annat Tyresö — föreslagit att köpeskillningarna måtte beräknas efter tre kronor för tomt nr 77, tre kronor 50 öre för tomterna nr 78 och 79 samt två kronor 50 öre för tomt nr 80, allt per kvadratmeter. Domänintendenten har slutligen tillstyrkt, att Flink erbjudes köpa tomten nr 79 med byggnader till angivna priser.

Samtliga 35 tomter har numera enligt domänstyrelsen blivit avstyckade med registerbeteckningarna Bogesund 1³²—1⁶⁶ och närmare utmärkta å en av distriktslantmätaren S. Hallberg år 1953 upprättad karta. Fastigheterna har härefter år 1954 åsatts särskilda taxeringsvärden (markvärden) på sätt framgår av efterföljande tablå. Till det taxerade markvärdet å Jungnerska tomten (Bogesund 1³¹) kommer det år 1952 åsatta taxeringsvärdet å byggnaderna, 47 000 kronor.

Domänstyrelsen har i princip intet att erinra mot att skillnad vid saluvärderingen göres mellan arrendetomter och övriga obebyggda tomter. Domänstyrelsen har även funnit sig kunna i huvudsak godtaga de av bostadsstyrelsen föreslagna å-priserna, även om därvid tillräcklig hänsyn icke alltid tagits till markens beskaffenhet, lutningsförhållanden m. m. Tomterna nr 14 a (1⁵⁸) och 38 a (1⁶⁵) har av bostadsstyrelsen räknats som innertomter, vilket de i och för sig även är. Förstnämnda tomt bildade emellertid vid

expropriationen tillsammans med den senare enligt ensittarlagen inlösta fastigheten Bogesund 1²⁸ och omgivande i byggnadsplanen till park utlagd mark ett sammanhängande område med ett taxeringsvärde, beräknat efter två kronor 10 öre per kvadratmeter, vilket värde lades till grund vid bestämmandet av expropriationsersättningen. Tomten, som har god vägförbindelse med sjöstranden i söder, ämnar arrendatorn enligt uppgift förvärva för annan persons räkning. Saluvärdet bör därför nu beräknas efter två kronor 20 öre per kvadratmeter. Tomten nr 38 a bildade vid expropriationen en enhet tillsammans med nr 38 b. Den omständigheten, att uppdelning skett i byggnadsplanen — en uppdelning, som blivit till fördel och för övrigt tillkommit efter en av arrendatorn gjord och av styrelsen tillstyrkt ansökning — bör nu icke föranleda till att nr 38 a räknas som innertomt. Expropriationsersättningen utgick här efter en krona 75 öre per kvadratmeter. Även denna tomt har förbindelse med sjöstranden. Arrendatorn har efter förvärvet möjlighet att sälja den ena tomten till annan person. Saluvärdet bör fastställas till en krona 85 öre per kvadratmeter. Saluvärdet å tomten nr 26 + 27 (1³⁷), som innehåses av Föreningen Maria småbarnskoloni, bör med hänsyn till sin betydande storlek, 11 880 kvadratmeter, skäligen jämkas och beräknas efter en krona 85 öre per kvadratmeter. Det av domänintendenten föreslagna värdet å byggnaderna å Jungnerska tomten, 35 300 kronor, bör godtagas, oaktat taxeringsvärdet som förut nämnts är 47 000 kronor. Sistnämnda värde är nämligen enligt domänstyrelsens mening för högt. Vid expropriationen värderades byggnaderna till 20 800 kronor, och taxeringsvärdet var då 11 500 kronor. Om- eller tillbyggnad av husen, som kan motivera den betydande höjningen av taxeringsvärdet, har icke förekommit.

I anslutning till det sagda har domänstyrelsen upprättat följande tablå över de till försäljning föreslagna fastigheterna Bogesund 1³²—1⁶⁶ (tomtnr avser beteckningar å byggnadsplanen). I tablåen angivna ersättningar för byggnader motsvarar — beträffande de 11 arrendetomterna — 40 procent av de överenskomna byggnadsvärdena.

Domänstyrelsen tillstyrker, att fastigheterna Bogesund 1³², 1³⁷, 1⁴⁴, 1⁴⁶, 1⁵³, 1⁵⁷, 1⁵⁸, 1⁵⁹, 1⁶⁰, 1⁶², 1⁶³ samt 1⁶⁴ + 1⁶⁵ skall säljas till respektive arrendatorer samt att övriga 22 fastigheter utbjudes till salu, allt till de angivna saluvärdena. Domänstyrelsen finner sålunda ej skäl föreligga att sälja fastigheterna Bogesund 1³³ och 1⁵¹ direkt till Herman Eriksson respektive Lenart Flink. Såsom nyss berörts har bostadsstyrelsens undersökning givit vid handen, att kronans självkostnader för hela Karlsuddsområdet blir väl täckta vid försäljning till de föreslagna värdena. Härvid må, även om detta icke kan inverka på värdet som sådant, framhållas att den räntegottgörelse, som domänstyrelsen i samband med expropriationen hade att erlægga, var hög och för nu ifrågavarande område kan beräknas till i avrundat tal 128 720 kronor, varav cirka 90 000 kronor icke täckes genom försäljningar till de föreslagna priserna. Ett utbud av de icke utarrenderade tomterna

Tomt nr	Areal i ha	Tax.värde, kr	å-pris, kr/m ²	Markvärde, kr	Ersättn. för byggn., kr	Saluvärde, kr
1 ³² (64)	0,5153	8 900	1: 85	9 533	3 240	12 733
1 ³³ (67)	0,3905	5 400	2: 75	10 739	—	10 739
1 ³⁴ (68)	0,5290	7 400	2: 75	14 548	—	14 548
1 ³⁵ (83)	0,3680	5 100	3: —	11 040	—	11 040
1 ³⁶ (82)	0,4130	5 700	3: —	12 390	—	12 390
1 ³⁷ (26 + 27)	1,1880	16 500	1: 85	21 978	14 720	36 698
1 ³⁸ (69)	0,4167	4 200	2: 50	10 418	—	10 418
1 ³⁹ (70)	0,4321	4 300	2: 50	10 803	—	10 803
1 ⁴⁰ (71)	0,4569	4 600	2: 50	11 423	—	11 423
1 ⁴¹ (72)	0,4598	4 600	2: 50	11 495	—	11 495
1 ⁴² (73)	0,5544	5 500	2: 50	13 860	—	13 860
1 ⁴³ (23a)	0,5020	10 000	3: —	15 060	—	15 060
1 ⁴⁴ (22)	0,7480	16 000	2: 20	16 456	5 540	21 996
1 ⁴⁵ (74)	0,4930	7 000	2: 75	13 558	—	13 558
1 ⁴⁶ (75)	1,0610	17 500	1: 85	19 629	4 060	23 689
1 ⁴⁷ (76)	0,7490	10 400	2: 75	20 598	—	20 598
1 ⁴⁸ (50)	0,3098	4 300	2: 50	7 745	—	7 745
1 ⁴⁹ (77)	0,3835	5 200	2: 50	9 588	—	9 588
1 ⁵⁰ (78)	0,5480	7 600	2: 75	15 070	—	15 070
1 ⁵¹ (79)	0,6960	12 000	2: 75	19 140	35 300	54 440
1 ⁵² (80)	0,4730	6 600	2: 75	13 008	—	13 008
1 ⁵³ (43)	0,5688	8 700	1: 50	8 532	2 920	11 452
1 ⁵⁴ (42a)	0,4139	5 800	2: 50	10 348	—	10 348
1 ⁵⁵ (42b)	0,4891	6 800	2: 50	12 228	—	12 228
1 ⁵⁶ (41)	0,5492	7 600	2: 50	13 730	—	13 730
1 ⁵⁷ (13b)	0,4257	7 000	1: 50	6 386	1 880	8 266
1 ⁵⁸ (14a)	0,3419	4 700	2: 20	7 522	—	7 522
1 ⁵⁹ (9)	0,7930	16 000	2: 20	17 446	1 100	18 546
1 ⁶⁰ (8)	0,9590	20 800	2: 20	21 098	10 920	32 018
1 ⁶¹ (34a)	0,4384	6 100	2: 50	10 960	—	10 960
1 ⁶² (35)	0,6100	8 700	1: 85	11 285	640	11 925
1 ⁶³ (37)	0,7090	14 600	1: 85	13 117	3 460	16 577
1 ⁶⁴ (38b)	0,3384	6 000	1: 85	6 260	—	—
1 ⁶⁵ (38a)	0,4031	7 500	1: 85	7 457	1 880	15 597
1 ⁶⁶ (81)	0,7370	10 300	2: 50	18 425	—	18 425
	19,4635	299 400		452 873	85 660	538 533
		+ 47 000				
		346 400				

i allmänna marknaden torde i flera fall inbringa högre köpeskillingar än de föreslagna. Härigenom torde ifrågavarande belopp helt eller till större delen bli täckt.

Som villkor vid försäljningarna bör enligt styrelsen i övrigt föreskrivas följande.

Beträffande samtliga fastigheter

Fastigheterna bör överlätas i befintligt skick med tillträde å dag, som domänstyrelsen bestämmer. Bestämmelserna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Beträffande de utarrenderade fastigheterna

Samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan kronan och köparen — dock med undantag för eventuellt oguldna arrendeavgälder och

onera — skall anses vara reglerade genom försäljningen. I köpekontrakten rörande Bogesund 1³⁷ och 1⁴⁴ skall intagas en erinran om bestämmelserna i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom.

Iacobson, som under hand beretts tillfälle taga del av försäljningsförslaget, har såsom representant för *arrendatorerna* anfört, att från deras sida anledning till erinran mot prissättningen å arrendetomterna i huvudsak icke synes föreligga.

Departementschefen

Jag biträder domänstyrelsens förslag, att jämväl återstående delar av Karlsuddsområdet under kronoegendomen Bogesund 1¹ skall avyttras på det sätt, att de 13 arrendetomterna säljes till respektive arrendatorer och övriga 22 tomter utbjudes till salu å den allmänna marknaden.

Vad härefter angår värderingen av tomtmarken anser jag, att de markvärden, som åsatts arrendetomterna, bör höjas något utöver vad domänstyrelsen föreslagit. Jag finner sålunda, att strandtomter i söderläge bör värderas efter två kronor 50 öre, strandtomter i norrläge efter två kronor 10 öre och innertomter efter en krona 70 öre, allt för kvadratmeter räknat. Vid fastställandet av saluvärdena bör i förekommande fall de jämkningar i markvärdena, som domänstyrelsen föreslagit, iakttagas. Vad domänstyrelsen vidare föreslagit i fråga om ersättning för byggnader å arrendetomterna samt beträffande markvärden å övriga till försäljning föreslagna tomter föranleder ingen erinran från min sida. På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att av kronoegendomen Bogesund 1¹ i Östra Ryds socken, Stockholms län, *dels* fastigheterna Bogesund 1³², 1³⁷, 1⁴⁴, 1⁴⁶, 1⁵³, 1^{57—60}, 1^{62—63} samt 1⁶⁴ + 1⁶⁵ må säljas till respektive arrendatorer, nämligen E. Sporrang, Föreningen Maria småbarnskoloni, Aktiebolaget H. & A. Gratenaus, H. Dahlberg, C. M. Iacobson, Emilia Boustedt, E. Ericsson, N. Gellerstedt, G. Olsson, Märta Boman, S. Liljeroth och J. Wester mot en köpeskilling av respektive 14 061, 39 668, 24 240, 26 341, 12 590, 9 117, 8 548, 20 925, 34 895, 13 450, 18 349 och 17 451 kronor, *dels ock* fastigheterna Bogesund 1^{33—36}, 1^{38—43}, 1⁴⁵, 1^{47—52}, 1^{54—56}, 1⁶¹ och 1⁶⁶ må avyttras genom utbudande till salu med åsatta saluvärden av respektive 10 739, 14 548, 11 040, 12 390, 10 418, 10 803, 11 423, 11 495, 13 860, 15 060, 13 558, 20 598, 7 745, 9 588, 15 070, 54 440, 13 008, 10 348, 12 228, 13 730, 10 960 och 18 425 kronor, samtliga fastigheter på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

12:o

Haggård 1¹ i Stockholms län

Domänstyrelsen (skr. 4/2 1955) hemställer, att kronoegendomen förra landsfiskalsbostället 3/4 mantal Haggård 1¹ i Estuna socken, Stockholms län, skall säljas till egendomens arrendator Sven Wiktorsson.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 2,5 kilometer från Estuna kyrka och skola samt 7 kilometer från Norrtälje, är till den 14 mars 1955 utarrenderad till Wiktorsson mot en avgäld, som för arrendeåret 1953/1954 utgjorde 2 300 kronor 40 öre. Arealen är 45,9 hektar, därav 23,5 hektar tomt, trädgård och åker, 22,2 hektar avrösningsjord och 0,2 hektar impediment. Åkern, som är utlagd i tre skiften, består av lermylla och svartmylla. Halva åkerarealen är täckdikad. Hävden är god. Virkesförrådet i skogen uppgår till 1 760 m³sk eller 130 m³sk per hektar. Av virkesförrådet tillhör 1 215 m³sk åldersklass V eller äldre åldersklasser. Den ideala medelboniteten beräknas till 5,1.

Abyggnaderna är i allmänhet i gott skick. Lohärads elektriska distributionsförening har elektriska högspänningsledningar framdragna över egendomen.

Egendomen har del i Haggårds torrlägningsföretag med en annuitet av 88 kronor 76 öre och i Lommarens m. fl. sjöars sjösänkingsföretag med en annuitet av 21 kronor.

Taxeringsvärdet är 49 400 kronor, därav 38 700 kronor jordbruksvärde och 10 700 kronor skogsvärde.

Lantbruksnämnden i länet har, bland annat, anfört att det enligt vad nämnden kunnat finna ej föreligger hinder att lämna Wiktorsson tillstånd att förvärva egendomen. Brukningsenheten bildar en samlad enhet med tillräckliga och goda byggnader. Angränsande fastigheter i Haggårds by är av sådan storlek, att brukningsenheten i fråga icke kan anses behövlig för förstärkning av dessa. Lantbruksnämnden tillstyrker därför försäljningen.

Vid förrättning den 12 oktober 1954 har *uppskattningsnämnden* uppskattat saluvärdet å inägorna till 66 560 kronor. I samband därmed har uppskattningsnämnden uppgivit, att jorden är av sämre beskaffenhet. Ängsmarken är sålunda frostlënd, och stora delar av hemskiftena består av morän- och sandjordar med mycket begränsade odlingsmöjligheter. Betesmarkerna är små och utlagda på jordar, som lider svårt av försommartorka med åtföljande knapp betestillgång.

Värdet av skogsmarken och skogen har av *domänstyrelsen* den 17 augusti 1954 fastställts till 23 000 kronor. I detta belopp ingår icke en för särskild försäljning avsedd virkespost om 350 m³sk, vilken värderats till cirka 14 000 kronor.

Vederbörande jägmästare och överjägmästare har lämnat värderingarna utan erinran.

Domänstyrelsen upplyser, att egendomen vid verkställd inventering hänförs till den grupp av kronoegendomar, som bör säljas. Det av uppskatt-

ningsnämnden åsatta saluvärdet på inägorna har prövats enligt styrelsens värderingsmetod och har befunnits kunna godtagas. Den för särskild avyttring uttagna virkesposten avses skola undantagas från försäljningen för att senare i samband med dennas genomförande i första hand erbjudas Wiktorsson till då rådande dagspris eller avverkas i domänverkets regi. Wiktorsson har innehaft egendomen sedan den 14 mars 1950 och därunder skött densamma väl. Styrelsen tillstyrker därför, att egendomen skall säljas till honom för (66 560 + 23 000 =) 89 560 kronor. Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på i tillämpliga delar enahanda villkor, som under punkt 9 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Bolum Munkagården 9¹, 9²² och 9²³, med tillägg att kronan eller eventuell köpare av en särskild virkespost om 350 m²sk — vilken icke ingår i försäljningen — skall förbehållas rätt att behålla posten å rot under 15 månader från tillträdesdagen och ha virket kvarliggande högst ett år därefter.

Wiktorsson har förklarat sig villig köpa egendomen för nyssnämnda köpeskilling samt på de föreslagna köpevillkoren i övrigt.

Departementschefen

Jag tillstyrker försäljningsförslaget och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att kronoegendomen Haggård 1¹ i Estuna socken, Stockholms län, må säljas till egendomens arrendator Sven Wiktorsson för en köpeskilling av 89 560 kronor samt på de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

13: o

1 1/8 mantal Mörby nr 1 i Stockholms län

I en till Kungl. Maj:t ingiven, den 27 april 1908 dagtecknad skrift hemställde statstjänarnas i Stockholm förbund — under hänvisning till de höga bostadshyrorna i huvudstaden — att kronan måtte till vissa tjänstemän i Stockholm mot måttlig ersättning upplåta byggnadstomter inom eller invid staden. Bland de områden, som lämpade sig för ändamålet, nämndes kronoegendomen 1^{1/8} mantal Mörby nr 1 i Danderyds socken (numera Stocksunds köping), Stockholms län.

Efter närmare utredning framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 122 till 1911 års riksdag förslag i ämnet. Därvid anförde föredragande departementschefen, bland annat, att han fann förslaget att å kronoegendomen Mörby anordna ett egnahemssamhälle för statstjänare beaktansvärt. Samhället borde utbyggas successivt. Det första utbyggandet borde omfatta ett område om 31,77 hektar. Området föreslogs skola upplåtas med tomträtt. Förutom andra skäl talade härför det särskilda intresset för staten att för framtiden uppehålla ändamålet med den ifrågavarande upplåtelsen. Till-

fredsställande garanti härför skulle endast med svårighet kunna vinnas vid upplåtelse med full äganderätt. Departementschefen förordade att, sedan stadsplan och tomtindelning fastställts för området, de å området befintliga tomterna skulle med tomträtt upplåtas till en av tjänstemän bildad förening, som sedan skulle till sina medlemmar överlåta tomträtt till de särskilda tomterna. Upplåtelsen till föreningen skulle avse en tid av högst 60 år och äga rum mot en tomträttsavgift, motsvarande minst 4 procent ränta å tomternas sammanlagda markvärde, beräknat efter 15 öre/m². Vidare borde enligt departementschefen en fond bildas, från vilken skulle på vissa villkor kunna utlämnas lån dels till anläggande av vägar och öppna platser m. m. inom området, dels ock till uppförande av byggnader å de olika tomterna.

Riksdagen biföll propositionen till alla delar.

Sedan den ifrågasatta föreningen bildats — benämnd Tjänstemannasamhällets vid Mörby egnahemsförening m. b. p. a. — uppläts genom avtal den 7 maj 1912 till föreningen tomträtt till samtliga tomter inom området i fråga. Beträffande villkoren i avtalet må framhållas, att någon optionsrätt för tomträttshavare till förnyad upplåtelse vid avtalstidens utgång icke stadgats samt att kronan, om förnyad upplåtelse icke kommer till stånd, har att utge ersättning för byggnader och tomtplaneringskostnader endast i den utsträckning, som motsvarar byggnadsanläggningarnas värden vid dessas första färdigställande. För att befordra upplåtelsen av tomter medgav Kungl. Maj:t den 16 maj 1913, att föreningen fick till medlem, som innehade tomträtt till tomt inom samhället, genom arrende upplåta ytterligare en tomt mot avgift, ej understigande avgiften för den tomt, vilken han innehade med tomträtt. Vidare medgav 1914 års senare riksdag, att tomträtt eller nyttjanderätt till tomt under vissa villkor, däribland tredubbel tomtavgäld, fick upplåtas även till icke-statstjänsteman.

Efter framställning av föreningen framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 168 till 1920 års riksdag förslag om upplåtelse med tomträtt av ett ytterligare område om 16,52 hektar av kronoegendomen. Upplåtelsen skulle avse en tid av högst 60 år och tomträttsavgiften uppgå till ett belopp, motsvarande minst 5 procent ränta å tomternas markvärde, beräknat efter 25 öre/m² för tomt, som innehades av föreningen eller statstjänsteman eller sådan tjänstemans änka eller barn, samt efter 75 öre/m² för tomt, som innehades av annan svensk medborgare.

Propositionen bifölls av riksdagen. Avtal med föreningen slöts den 7 juni 1921 och den 1 februari 1924.

Slutligen medgav 1933 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 93, att jämväl ett område om cirka 53 200 m² av kronoegendomen skulle upplåtas med tomträtt på i huvudsak samma villkor som de tidigare upplåtna områdena. Upplåtelsen ägde rum genom avtal den 26 juni 1936.

I samtliga avtal tillförsäkrades kronan rätt att vart tjugonde år höja avgälderna med 10 procent av de ursprungliga beloppen.

Följande sammanställning utvisar bland annat de upplåtna tomternas fördelning den 31 december 1952 på statstjänstemän och övriga, avgäldernas storlek m. m.

Tomträttsavtal	1	2	3	Summa resp. medeltal
Underskrivet den	7/5 1912	7/6 1921 o. 1/2 1924	26/6 1936	
Utgår den	31/12 1971	31/12 1980	31/12 1995	
Tomtarealen m ²	248 927	174 404	46 465	469 796
Procent av det hela	53	37	10	
Antalet tomter	177	92	25	294
Procent av det hela	60	31	9	
Medelstorlek på tomterna m ²	1 406	1 896	1 859	1 598
Antalet tomter, som innehaves av statstjänstemän	85	46	11	142
Procent	48	50	45	48
Övriga tomter	92	46	14	152
Nuvarande tomträttsavgift per år och m ²				
för statstjänstemän	0,6 öre	1,25 öre	1,25 öre	
» övriga	1,8 »	3,75 »	3,75 »	
Maximal tomträttsavgift under senaste 20-årsperioden:				
för statstjänstemän	0,6 öre	1,375 öre	1,5 öre	
» övriga	1,8 »	4,12 »	4,5 »	

Den lägre avgälden tillämpas endast för tid, då statstjänsteman, hans änka eller barn innehar tomträtten. Övergår denna till annan, höjes avgälden till det belopp, som gäller övriga upplåtelse, d. v. s. avgälden tredubblas.

I en den 30 maj 1949 dagtecknad framställning har föreningen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att *dels* medgiva att de genom avtalen den 7 maj 1912 och den 7 juni 1921 upplåtna tomträtterna må utsträckas att gälla t. o. m. den 31 december 1995, *dels* förklara, att från statens sida hinder icke möter mot sådan förändring av gällande bestämmelser om fastställande av inlösningsvärdet för å upplåten tomt uppförd byggnad, att detta värde kommer att motsvara byggnadens och övriga till tomträtten hörande anläggningars värde vid inlösningsstillfället.

Över framställningen har, efter remiss, utlåtanden avgivits av domänstyrelsen, som inhämtat yttranden av bostadsstyrelsen och djurgårdsnämnden, samt statskontoret.

Domänstyrelsen tillstyrker i sitt den 12 januari 1951 dagtecknade utlåtande, att ifrågavarande tomträttsavtal skall förlängas att gälla t. o. m. utgången av år 1995 ävensom att inlösningsbestämmelserna i samtliga avtal skall ändras på sätt föreningen hemställt, dock att vid beräkningen av värdet vid inlösningsstillfället hänsyn icke skall tagas till säregna inrättningar eller påtagliga lyxanordningar. Som förutsättning för genomförandet av vad sålunda tillstyrkts bör emellertid gälla, att kronan skall få skälig kompensation för de förmåner, som därigenom beredes tomträttshavarna. Rörande denna kompensation anför domänstyrelsen i huvudsak följande.

Staten bör i första hand betinga sig en förhöjd tomträttsavgift för marken. I detta hänseende har bostadsstyrelsen föreslagit, att endast avgiften för den första utbyggnaden skall höjas och därvid sättas till 3,75 öre/m² och år. Denna avgift anser domänstyrelsen vara för låg. Enligt bostadsstyrelsens förslag skulle icke i fråga om 1921 års och senare tomträttsavtal någon som helst kompensation erhållas för statens ökade åtagande att vid upplåtelse tidens utgång år 1995 inlösa byggnader och anläggningar till då rådande värden.

En jämförelse mellan de av bostadsstyrelsen angivna markpriserna för Mörbyområdena och de priser, som erhållits vid statens markförsäljningar inom Danderyds köping under senare år, utvisar följande.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t med riksdagen den 25 april 1947 (prop. nr 89) har av kronoegendomen Rinkeby 1^a och 4^a till Danderyds köping för villabebyggelse försålts det s. k. Sätträängsområdet om 21,7 hektar, därav 11,7 hektar kvartersmark, för en av bostadsstyrelsen år 1946 uppskattad köpeskilling av 178 000 kronor, motsvarande ett råmarkspris av 0,81 kr/m² för området i dess helhet och 1,52 kr/m² för kvartersmarken. Detta värde utgör emellertid ett med hänsyn till en kalkylerad åttaårig exploaterings tid reducerat råmarkspris. Det av bostadsstyrelsen godkända priset för färdig tomtmark uppgår här till 5 kr/m² tomtyta. I ett den 11 februari 1950 avgivet yttrande har bostadsstyrelsen uttalat, att värdet av s. k. rå tomtmark, d. v. s. tomtmark utan gator och ledningar, kan beräknas till 1,80 kr/m² tomtyta.

Av den inom Danderyds köping belägna delen av kronoegendomen Mörby har enligt jordbruksdepartementets ämbetsskrivelse den 25 maj 1945 för utvidgning av villafastigheten Mörby 1^a försålts ett område om 393 m² för en köpeskilling, beräknad efter 6 kr/m². Av samma egendom skall enligt beslut av Kungl. Maj:t med riksdagen den 21 april 1950 (prop. nr 32) till Stockholms läns landsting försäljas ett område om cirka 8 hektar för en köpeskilling, som av bostadsstyrelsen beräknats efter 3,50 kr/m² för råmarken. Enär någon detaljplan för området icke finnes upprättad, har bostadsstyrelsen framräknat priset under antagande, att området finge användas för bostadsändamål med exploateringsstalet 0,25.

Av kronoegendomen Bergshamra inom Solna stad har enligt beslut av Kungl. Maj:t med riksdagen den 8 juni 1945 (prop. nr 202) till staden försålts ett område om 52 hektar. Priset för råmarken utgör här cirka 5,70 kr/m².

För den händelse tomterna inom Sätträängsområdet av staten upplåtits med tomträtt, torde tomträttsavgiften ha kunnat bestämmas till 3,6 pro-

cent av 1,80 kronor eller 6,48 öre/m² och år för rå tomtmark, en avgift, som domänstyrelsen finner mycket låg i jämförelse med gällande tomtkostnader inom Stockholms närmaste omgivningar. Tomträttsavgiften för Mörbyområdena i Stocksund — vilka är belägna närmare Stockholm och har bättre kommunikationer än Sättraängsområdet — borde vid fullständig omprövning av avgiften till rådande dagsläge kunna bestämmas till ännu högre belopp. Även om man i detta sammanhang icke har anledning att sträcka sig ända upp till dagspriset, torde det dock icke kunna anses oskäligt, om avgiften för Mörbyområdena med hänsyn till de fördelar, som tomträttsinnehavarna erhåller, fastställes till 6 öre/m² och år för råmarken. Avgiften bör utgå från den dag, avtal träffas mellan staten och föreningen om de begärda förlängningarna och ändrade inlösningsbestämmelserna. I sådant fall torde kunna sättas i fråga, huruvida skäl föreligger att i fortsättningen behålla föreskriften om höjning av avgiften vart tjugonde år.

Den i 7 § i tomträttsavtalen stadgade gränsen för höjning av tomträttsavgiften till 30 procent vid ny upplåtelse bör däremot höjas till 60 procent på sätt skedde, när Stockholms stad år 1927 medgav motsvarande ändring beträffande inlösningsbestämmelserna i tidigare upprättade tomträttskontrakt. Stadens föreskrifter i nämnda hänseende torde i tillämpliga delar kunna läggas till grund för en eventuell överenskommelse beträffande Mörbyavtalen.

Domänstyrelsen saknar för sin del anledning att upptaga frågan, huruvida skillnaden i avgäldshänseende mellan olika kategorier av tomträttshavare bör behållas eller icke. Därest skillnaden kvarstår och tomträttsavgiften bestämes på sätt domänstyrelsen angivit, skulle avgiften för statstjänstemän utgå med 2 öre/m² och år.

Det torde vara ändamålsenligt att samtliga av föreningen gjorda tomträttsupplåtelser anpassas till de nya grunderna på en gång. Det är emellertid troligt, att vissa av tomträttshavarna — särskilt de inom tredje utbyggnaden — vill dröja med avgörandet till en senare tidpunkt. Hinder däremot bör väl i och för sig icke möta, men det bör då fordras, att den förhöjda delen av tomträttsavgiften jämte upplupen ränta skall inbetalas retroaktivt från dagen för de nya grundernas ikraftträdande.

Bostadsstyrelsen åberopar som eget yttrande innehållet i en inom styrelsen den 10 december 1949 upprättad promemoria, av vilken framgår, att den genomsnittliga tomtkostnaden för icke-statstjänstemän uppgår till 9,7 öre/m² för den första utbyggnaden, 13,6 öre/m² för den andra och 13,4 öre/m² för den tredje, vilket med en förräntning efter 3,6 procent motsvarar tomtvärden för färdig tomtmark av respektive 2,69, 3,78 och 3,73 kr/m². Enligt bostadsstyrelsen synes den första utbyggnadsetappen böra anpassas efter samma nivå som de båda senare, vilket kan ske genom att tomträttsavgälderna bestämes till 3,75 öre/m² och år.

Djurgårdsnämnden tillstyrker de av föreningen begärda ändringarna i tomträttsavtalen, dock att i samband därmed tomträttsavgälderna i princip bör fastställas till 3,75 öre/m² och år. Huruvida skillnaden mellan olika grupper av tomträttshavare bör upphävas, undandrar sig nämndens bedömande.

I sitt den 13 februari 1951 dagtecknade utlåtande anför *statskontoret*, att det icke funnit anledning till erinran mot ett tillmötesgående av föreningens hemställan om förlängning av upplåtelseiden. Ej heller motsätter sig ämbetsverket förslaget om ändrade bestämmelser rörande inlösningsvärdet av byggnader. En bestämd förutsättning härför bör dock vara, att tomträttsavgälden höjes. Ämbetsverket anför i samband därmed följande.

Nuvarande marknadsläge liksom det för tomträttshavarna gynnsamma medgivandet, att inlösningsvärdet skall beräknas efter förhållandena vid inlösningsstillfället i stället för på grundval av kostnaderna vid byggnadens tillkomst, motiverar en väsentlig höjning av tomträttsavgiften. Den av domänstyrelsen föreslagna avgiften torde få anses mycket låg i jämförelse med gällande tomtkostnader inom Stockholms närmaste omgivning, och utrymme för ytterligare höjning kan otvivelaktigt anses föreligga. Statskontoret finner sig likväl böra förorda vad domänstyrelsen i avgiftshänseende föreslagit. Ämbetsverket har dock härvid utgått från att nu gällande förbehåll om eventuell höjning av avgiften efter viss tidsintervall skall bibehållas. Bestämmelse härom synes böra så utformas, att den lämnar möjlighet för avgiftshöjning efter 10 år med högst 10 procent. Det torde böra uppdragas åt domänstyrelsen att bevaka kronans intresse i förevarande hänseende.

Statskontoret framhåller vidare, att åtskillnad icke längre bör göras mellan olika kategorier tomträttshavare i fråga om avgäldens storlek. Enligt ämbetsverket kan det även övervägas, om icke den skillnad, som nu föreligger mellan statstjänstemän och andra tomträttshavare beträffande lån för uppförande av byggnader på området, också bör slopas. Föreskrift bör meddelas om att tomträttshavare, som först senare godtager de ändrade upplåtelsevillkoren, skall erlägga den förhöjda delen av tomträttsavgälden retroaktivt jämte ränta, beräknad efter 5 procent från respektive förfallodag.

Under ärendets fortsatta behandling uppkom fråga om överlåtelse till Stocksunds köping av den med tomträtt upplåtna marken samt köpingens övertagande av kronans förpliktelser gentemot föreningen. Med anledning därav uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1952 åt domänstyrelsen att upptaga förhandlingar med av köpingen och föreningen utsedda delegerade rörande överlåtelse till köpingen av inom denna belägna delar av kronoegendomen Mörby samt att till Kungl. Maj:t inkomma med på förhandlingarna grundade förslag.

I en den 19 november 1954 dagtecknad skrivelse, som den 11 januari 1955 överlämnats till jordbruksdepartementet, har domänstyrelsen redogjort för sina förhandlingar i ärendet samt framlagt förslag till åtgärder, syftande till att dels genomföra vissa ändringar i tomträttsavtalen, dels ock överlåta en del av kronoegendomen till köpingen. Under hänvisning till att den nu genomförda nya tomträttslagstiftningen ger möjlighet att

lösa de av föreningen framförda spörsmålen, framhåller domänstyrelsen därvid, att det i första hand gäller att utarbeta en plan för avgäldsvillkorens anpassning till vad som under de nya förutsättningarna kan anses vara skäligt. Härom anför domänstyrelsen i huvudsak följande.

Det torde till en början böra framhållas att, då upplåtelseerna endast avser råmark och icke iordningställd tomtmark, det markvärde, som skall läggas till grund för avgäldsberäkningen, bör vara ett råmarksvärde, vilket lämpligen liksom tidigare kan uttryckas i ett visst å-pris per kvadratmeter tomtmark. De ursprungligen tillämpade avgälderna ansågs motsvara ett markvärde av 15 respektive 45 öre per kvadratmeter för upplåtelse till statstjänstemän respektive icke-statstjänstemän och de från år 1921 tillämpade 25 respektive 75 öre. Det är uppenbart att dessa markvärden, även det högsta, ligger långt under nuvarande markvärdesnivå. Den nya lagen förutsätter i princip, att avgälderna skall anpassas efter det vid varje regleringstillfälle aktuella markvärdet och att man sålunda för framtiden icke skall vara bunden av exempelvis bestämmelser om höjning inom procentuellt angivna gränser. I analogi härmed synes man, vad Mörbyupplåtelseerna beträffar, vid en övergång till nya avtal ha att utgå från det aktuella råmarksvärdet, d. v. s. det värde, som skulle tillämpas vid nyupplåtelse på de nya villkoren. Hänsyn måste emellertid också tagas till de tomträttshavarna nu tillförsäkrade förmånerna av differentierade låga tomträttsavgälder för olika tidsperioder framåt.

Vad först beträffar det aktuella råmarksvärdet må framhållas det vanskliga i att under nuvarande onormala förhållanden ange ett sådant värde för mark, som sedan länge varit tagen i bruk under andra och oförmånligare förutsättningar än som nu skulle bli fallet. Skulle det vara frågan om försäljning av marken och att därvid taga ut ett pris i nivå med vad som för närvarande faktiskt förekommer i den allmänna marknaden, skulle man komma högt. När det emellertid här icke är fråga om försäljning utan om upplåtelse med möjlighet till skälig avgäldsreglering i framtiden allt efter eventuell förändring av markvärdet, måste en försiktig uppskattning av värdet vara på sin plats. Med utgångspunkt från för domänstyrelsen hitintills tillgängligt jämförelsematerial har domänstyrelsen då kommit till ett råmarksvärde av 5 kr/m² tomtmark såsom ett medelvärde för den stadsplanlagda Mörbymarken. Härvid har då också hänsyn tagits till den förmån, som kan anses ligga i de ändrade upplåtelsevillkoren. Det angivna råmarksvärdet motsvarar efter 3,6 procent förräntning en årlig avgäld av 18 öre/m² tomtmark.

Domänstyrelsen förklarar, att det i och för sig skulle vara eftersträfvansvärt att tillämpa en avgäld av 18 öre/m² i fråga om samtliga tomter. Detta låter sig dock icke göra, eftersom vid en frivillig uppgörelse hänsyn måste tagas till att de förmåner, som enligt nu gällande avtal har tillförsäkrats tomträttshavarna, är olika. Enligt domänstyrelsens mening bör man emellertid söka åstadkomma en början till en utjämning i syfte att längre fram kunna uppnå en sådan. Domänstyrelsen anför vidare.

Av flera skäl torde det vara lämpligt att vid tillämpandet av den nya tomträttslagstiftningen för Mörbyupplåtelseerna binda avgälderna för en 40-årsperiod och först därefter låta dem bli reglerbara vart tjugonde år.

På så sätt skulle nämligen den första perioden komma att gå ut ungefärligen vid den tidpunkt, då kronans utfästelser angående avgälder m. m. har löpt ut även vad beträffar tomtarna inom den tredje gruppen. För de närmaste 40 åren kan i så fall gradering av avgälderna äga rum, med all hänsyn tagen till de förmåner i avgäldshänseende, som tomträttshavarna genom nu gällande kontrakt är tillförsäkrade för delar av eller — för tomträttshavare inom grupp 3 — för hela denna tidsperiod. Som grund för graderingen föreslås, att för tomträtter inom grupperna 1 och 2 skall beräknas ett m²-pris, så beskaffat att detsamma, tillämpat under hela 40-årsperioden, ger kronan samma inkomster som nu föreskrivna avgälder (inklusive en 10-procentig förhöjning för grupp 2) under återstoden av nu gällande upplåtelseperioder d. v. s. under 16 respektive 25 år samt därefter en avgäld av 18 öre/m² till 40-årsperiodens slut. För tomträttshavare inom grupp 3 skulle avgälderna enligt samma resonemang i första hand endast anpassas efter vad som motsvarar den kronan medgivna rätten att i två omgångar höja avgälden med 10 procent.

Ett tillämpande av här angiven grund för graderingen skulle innebära, att man visserligen anpassar avgälderna efter ett nytt gemensamt råmarksvärde, 5 kronor per kvadratmeter tomtmark, men att under en 40-årsperiod en rabattering sker, som fullt ut motsvarar de tomträttshavarna, såväl statstjänstemän som övriga, tillförsäkrade förmånerna i gällande tomträttsavtal. Vad speciellt statstjänstemännen beträffar, förutsättes därvid att dessa skall för hela återstoden av löpande avtalsperioder få räkna sig till godo sina låga avgälder, men att därefter systemet med särskilda avgälder för dem avskrivs. Då emellertid nuvarande system med växlande avgälder under löpande period allt efter tomträttshavarens ställning som statstjänsteman eller icke-statstjänsteman synes komma att medföra komplikationer, föreslås i samband med övergången att de avgälder, som skall gälla för statstjänstemän under den första 40-årsperioden, icke ställs i beroende av framtida övergång av tomträtt från statstjänsteman till icke-statstjänsteman.

Vid graderingen synes det till slut även nödvändigt att taga viss hänsyn till den omedelbara förbättring av värdet, som måste anses inträda vid övergången till de nya bestämmelserna. Även om det nya råmarksvärdet förutsättes innesluta sådan värdeökning, måste beaktas att denna icke kommer att inverka på avgäldssättningen förrän i fråga om tid efter nu löpande avtalsperioders utgång. Det synes därför motiverat med ett tillägg, svarande mot förmånen att de nya villkoren blir gällande under återstående del av de gamla upplåtelseperioderna. För tomter inom grupp 3, som eljest under 40-årsperioden icke skulle komma att erlägga någon avgäld svarande mot det nya markvärdet, föreslås därför ett tillägg av 2 öre per kvadratmeter tomtmark och i ungefärlig proportion därtill 1,5 öre för tomter inom grupp 2 samt 1 öre för tomter inom grupp 1.

Med tillämpning av vad domänstyrelsen sålunda anfört skulle följande tomträttsavgälder utgå under den första 40-årsperioden.

Ifrågasatta tomträttsavgälder per år och m ² (nu gällande inom parentes)	Grupp		
	1	2	3
		öre/m ² tomtmark	
för statstjänstemän	9 (0,6)	6,5 (1,25)	3,5 (1,25)
» övriga villaägare	10 (1,8)	8,5 (3,75)	6 (3,75)

Det sammanlagda beloppet av avgälderna uppgick år 1950 till cirka 8 500 kronor. Med oförändrad fördelning av tomträtterna på statstjänstemän och icke-statstjänstemän skulle beloppet vid tillämpning av de nyss angivna höjda avgälderna stiga till omkring 39 000 kronor årligen, utgörande en medelavgäld inom hela området av cirka 8,3 öre/m² i stället för med nuvarande avgälder omkring 1,8 öre/m². Därest avgälderna för sådana tomträtter, som innehas av statstjänstemän, skulle höjas vid tomträtternas överlåtelse till icke-statstjänstemän, kan det sammanlagda avgäldsbeloppet stiga med i runt tal högst 3 500 kronor för år. Fr. o. m. det 41:a året avses avgälderna skola utgå efter 18 öre/m² för samtliga tomter, vilket innebär en ökning av det totala avgäldsbeloppet till cirka 84 000 kronor för år.

Eftersom de ifrågasatta nya avgälderna under de första 40 åren avses skola ligga under 18 öre/m² — motsvarande ett markvärde av 5 kr/m² — måste vid överlåtelse av marken försäljningspriset reduceras. Domänstyrelsens förslag innebär, att följande priser skall fastställas.

Markpris i kr per m ² (föreslagna avgälder i öre per m ² inom parentes)	Grupp		
	1	2	3
för statstjänstemäns tomter	3: 10 (9)	2: 60 (6,5)	2: — (3,5)
» övriga tomter	3: 30 (10)	3: — (8,5)	2: 50 (6)

Följes de av domänstyrelsen sålunda föreslagna priserna, skulle överlåtelsen av ifrågavarande markområde tillföra kronan en köpeskillning av i runt tal 1 390 000 kronor, d. v. s. i medeltal omkring 3 kr/m².

För att underlätta för köpingen att förvärva markområdet anser domänstyrelsen det med hänsyn till omständigheterna bli nödvändigt att medge längre amorteringstid än normalt vid försäljning av kronoegendom. Domänstyrelsen föreslår därför, att köpeskillingen skall erläggas under en tid av 70 år. De första 40 åren skall vara amorteringsfria, men å köpeskillingen skall under denna tid erläggas ränta efter 2,8 procent, utgörande cirka 39 000 kronor om året eller ungefär det belopp, som inflyter i tomträttsavgälder. Under de följande 30 åren skall enligt förslaget årlig amortering äga rum med cirka 7,15 procent av köpeskillingen, d. v. s. med omkring 99 000 kronor, vilket belopp överstiger tomträttsavgälderna med cirka 15 000 kronor. Vid sådant förhållande kan kronan beräknas få en medelränta å utestående belopp under hela betalningstiden med 3,25 procent.

Domänstyrelsen framhåller, att den vid sina beräkningar har förutsatt, att köpingen kommer att för framtiden bibehålla tomträtt som upplåtelseform beträffande den mark, som kan komma att överlätas till densamma. En försäljning av tomterna till vederbörande tomträttshavare skulle nämligen medföra en omedelbar vinst, vilket givetvis icke är meningen. Någon möjlighet att i samband med överlåtelsen av marken till köpingen binda denna vid ett förbud att i sin tur sälja marken finns emellertid icke enligt

domänstyrelsens åsikt. Domänstyrelsen föreställer sig emellertid, att statsmakterna vill göra ett uttalande av innehåll, att de förväntar, att köpingen kommer att behålla tomträtten som upplåtelseform, samt att köpingen kommer att respektera ett sådant uttalande.

De av köpingen och föreningen utsedda förhandlingsdelegerade har för sin del godkänt domänstyrelsens förslag, dock att de hemställt, att den föreslagna tilläggsavgiften — 1 öre för grupp 1, 1,5 öre för grupp 2 och 2 öre för grupp 3 — skall slopas samt att en däremot svarande nedsättning — cirka 125 000 kronor — skall ske av den beräknade köpeskillingen. Domänstyrelsen, som icke kunnat biträda denna hemställan, anför härom.

Det nu aktuella markvärde, som lägges till grund för avgäldsberäkningen, kan icke anses vara identiskt med det marknadsvärde å marken, som för närvarande kan beräknas utfås vid försäljning av likartad tomtmark. Detta värde ligger med säkerhet högre än det till grund för avgäldsberäkningen angivna 5 kr/m². Sistnämnda värde torde i stället böra karakteriseras som ett tomträttsvärde å marken, d. v. s. ett värde som motsvarar vad man rimligen kan få förräntat vid tomträttsupplåtelse enligt vissa preciserade tomträttsvillkor. I enlighet med ett sådant betraktelsesätt kommer tomträttsvärdet å marken att influeras av tomträttsvillkoren på så sätt, att oförmånligare villkor medför lägre tomträttsvärden och vice versa. Detta ger sig också påtagligt till känna genom utslag i tomträtternas kreditvärde.

Vid övergång till de föreslagna nya tomträttsupplåtelseformerna i Mörby har man uppenbarligen att räkna med en dylik inverkan. Hur stor denna i verkligheten blir är självfallet synnerligen svårt att avgöra. En mycket försiktig uppskattning är här på sin plats, men även med utgångspunkt härifrån kan man ej gärna tänka sig, att det aktuella tomträttsvärdet å marken enligt de nya synnerligen förmånliga villkoren skulle kunna med mindre än cirka 10 procent överstiga samma värde, därest upplåtelse nu skulle verkställas med tillämpning av de äldre oförmånliga bestämmelserna. Under sådana förhållanden måste det anses motiverat, att tillägg göres till tomträttsavgälderna, i den mån dessa icke från de nya upplåtelseformerna helt inkluderar förräntning av det åsatta nya tomträttsvärdet om 5 kr/m². Då de föreslagna tomtavgälderna för tomter inom grupp 3 under den första 40-årsperioden ej alls inkluderar sådan förräntning, har för dessa föreslagits tillägg om 2 öre/m², vilket ungefärligen motsvarar den nyss angivna uppskattade skillnaden i tomträttsvärdet (cirka 10 procent av 18 öre, som utgör förräntning av det åsatta nya tomträttsvärdet). För tomter inom grupperna 1 och 2, för vilka föreslås avgälder, som till viss del inkluderar förräntning av det nya tomträttsvärdet, reduceras tillägget till avrundat 1 respektive 1,5 öre.

Av handlingarna i ärendet framgår, att innehavarna av 261 av de sammanlagt 294 tomterna, vilket utgör 88 procent av antalet tomter och 87 procent av arealen, förklarar sig villiga antaga domänstyrelsens förslag om ändring av tomträttsavtalen. Inom de särskilda grupperna fördelar sig de tomter, som anmälts till övergång till de nya bestämmelserna på följande sätt.

Inom grupp 1	161	tomter	av	177
» » 2	79	»	»	92
» » 3	21	»	»	25

De återstående 33 tomterna har en sammanlagd areal av 56 617 kvadratmeter. De delegerade har ifrågasatt, om icke dessa, i samband med att ändrade tomträttsavtal genomföres för övriga tomter, lämpligen bör inköpas av köpingen omedelbart. Vid en framtida övergång till de nya bestämmelserna bör köpingen enligt de delegerade kunna skaffa sig full kompensation för den lägre tomtavgäld, som utgått under mellantiden.

Enligt företett protokollsutdrag har kommunalnämnden i Stocksund den 8 november 1954 beslutat föreslå kommunalfullmäktige att dels fatta principbeslut om förvärv av den med tomträtt upplåtna marken av Mörby kronoegendom, som förvaltas av föreningen, i enlighet med de villkor, som angivits i domänstyrelsens förslag, dels uppdraga åt nämnden att tillsammans med domänstyrelsen närmare utforma nämnda villkor och träffa avtal om köpet, vilket dock skall föreläggas fullmäktige för godkännande. Vidare har nämnden föreslagit, att förvärvet även skall avse de tomter, vilkas innehavare icke önskar övergå till ändrat tomträttsavtal.

I detta sammanhang anmäler domänstyrelsen, att 19 tomter med en sammanlagd areal av 30 880 kvadratmeter har upplåtits på arrende med stöd av Kungl. Maj:ts förut nämnda beslut den 16 maj 1913. Av dessa tomter har två upplåtits till Mörby tennisförening, en halv för anordnande av elektrisk transformator och brandbrunn, tre för skoländamål och övriga till enskilda tomträttshavare. Arrendeaftalen löper med sex månaders uppsägningstid. Domänstyrelsen föreslår, att det skall anstå något med överlåtelse av dessa tomter till köpingen. Ej heller är det enligt domänstyrelsens åsikt lämpligt att nu avyttra de tomter, vilkas innehavare icke vill övergå till de nya avtalen. Emellertid bör, framhåller domänstyrelsen, hinder icke möta att, när erforderlig klarhet vunnits, senare få återkomma till dessa frågor.

För att få en slutgiltig uppfattning om antalet tomträttshavare, som sedermera definitivt beslutar sig för de nya avtalsbestämmelserna, har domänstyrelsen för avsikt att tillställa samtliga tomträttshavare särskilda avtal för undertecknande. När uppgift sålunda erhållits om vilken tomtmark som kan komma i fråga för försäljning till köpingen, avses förslag till köpeavtal skola upprättas och överlämnas till denna. Avtal om nedsatt tomträttsavgäld m. m. tillställs föreningen för underskrift. Den tomtmark, som icke överlåtes till köpingen, skall föreningen under den återstående upplåtelse tiden svara för i förhållande till kronan. Åt domänstyrelsen bör uppdragas att i fortsättningen handha dessa kvarvarande tomträttsupplåtelser. Domänstyrelsen anför vidare.

Den angivna proceduren måste komma att taga åtskilliga månader i anspråk. Med hänsyn till angelägenheten av att den föreliggande frågan blir avgjord av 1955 års riksdag underställer domänstyrelsen Kungl. Maj:t ärendet i dess nu föreliggande skick. Domänstyrelsen föreställer sig, att statsmakterna vill pröva de principer, efter vilka förslaget är uppbyggt, samt att riksdagen vill bemyndiga Kungl. Maj:t att å statsmakternas vägnar meddela beslut i ärendet. Under vårens lopp torde domänstyrelsen bli i tillfälle att till Kungl. Maj:t överlämna de träffade avtalen. Från domänstyrelsens sida är icke något att erinra mot att, om så av praktiska skäl anses lämpligt, riksdagen uppdrager åt Kungl. Maj:t att efter utredning fatta avgörande beträffande försäljning av den mark, som ytterligare bör överföras i köpingens ägo.

Över domänstyrelsens förslag har yttranden avgivits av bostadsstyrelsen och statskontoret.

Bostadsstyrelsen har — under hänvisning till att domänstyrelsen samrått med denna under ärendets handläggning — tillstyrkt bifall till domänstyrelsens förslag.

I fråga om överlåtelse av tomtmarken till Stocksunds köping anser *statskontoret* det uteslutet, att domänstyrelsens förslag lägges till grund för en överenskommelse med köpingen. Ämbetsverket anför härom.

I utlåtande den 30 december 1908 förordade domänstyrelsen beträffande formen för upplåtelsen av mark å kronoegendomen Mörby, att bestämmelserna om tomträtt skulle komma till användning. Härigenom vunnes, framhöll domänstyrelsen, ett skydd mot spekulation och den fördelen, att kronan dels ej ginge förlustig den värdestegring av marken, som småningom inträder, dels kunde återtaga jorden utan dryga uppoffringar, om den framdeles skulle behövas för något allmänt ändamål (prop. 1911: 122 s. 9). Dessa synpunkter, som biträdades av Kungl. Maj:t och riksdagen, bör enligt statskontorets mening alltjämt vara vägledande för ställningstagandet till ifrågakvarande upplåtelse.

Av handlingarna i ärendet framgår icke, om det kan anses tillfredsställande klarlagt, att något behov av den på Mörbyområdet upplåtna marken framdeles icke kan uppkomma för kronans del. Med hänsyn till vad i ärendet förekommit, utgår emellertid statskontoret från att denna synpunkt ägnats ingående uppmärksamhet. Om således angivna förutsättning för ett avstående av marken föreligger, finner ämbetsverket icke anledning till erinran mot en överlåtelse av tomtområdet i fråga till Stocksunds köping. Den ekonomiska uppgörelse, som härvid skall äga rum med köpingen, bör uppenbarligen ske under iakttagande av de synpunkter, som — enligt vad nyss anförts — gjordes gällande vid den ursprungliga upplåtelsen av marken. Dessa synpunkter kan icke anses ha vederbörligen beaktats i domänstyrelsens förslag. För ett såsom skäligt ansett råmarksvärde av 5 kr/m² skulle ersättning till kronan lämnas med allenast 60 procent. I runt tal skulle kronan härigenom göra en omedelbar förlust på en miljon kronor, vilket icke borde bli fallet, om varje tomträttshavare bereddes tillfälle att med äganderätt förvärva sin tomt. Köpingens vinst skulle emellertid enligt förslaget bli än större genom det sätt, på vilket köpeskillingen föreslås skola erläggas. Kontant likvid skulle icke ske, utan beloppet skulle amorteras på 30 år med början först om 40 år och räntesatsen be-

stämmas till 3,25 procent mot för närvarande gällande ränta för inkonvertibla kommunala reverslån å 3,7 procent. Med dessa villkor skulle köpeskillingen komma att erläggas i en tid, då penningvärdet med visshet kan antagas vara väsentligt lägre än för närvarande. Erinras må om den avsevärda penningvärdeförsämring, som ägt rum under den 40-åriga period, som förflutit, sedan upplåtelse av Mörbytomterna påbörjades. Enbart under de senaste 15 åren har penningvärdet minskat med omkring hälften.

Bestämda invändningar kan således ur ekonomiska synpunkter riktas mot det föreliggande förslaget till ersättning åt kronan för överlåtelse av äganderätten till Mörbytomterna. Även andra synpunkter talar mot ett accepterande av domänstyrelsens förslag. Stocksunds köping tillhör i finansiellt hänseende otvivelaktigt den bättre ställda delen av rikets kommuner. Utdebiteringen 1953 uppgick till 10 kronor 75 öre och beträffande antalet skattekronor per invånare tillhörde köpingen de fyra bäst ställda kommunerna i landet med över 60 skattekronor. Något behov att underlätta för köpingen att förvärva området kan således icke sägas föreligga. Erinras må i detta sammanhang jämväl, att kronan genom beslut av 1946 års riksdag i huvudsak utan vederlag å köpingen överlätit för gator eller allmänna platser avsedda områden.

Därest köpingen är intresserad av att redan nu förvärva äganderätten till i ärendet ifrågavarande område, bör enligt statskontoret överlåtelse ske till ett pris, som nära ansluter sig till det uppskattade råmarksvärdet, efter vilket eventuell försäljning till tomträttshavarna bör kunna komma till stånd. Köpeskillingen bör därvid erläggas vid tillträdet eller eventuellt genom avbetalningar under högst 10 år, varvid räntesatsen bör bestämmas till 3,7 procent.

Vad beträffar ändringarna i tomträttsavtalen förordar statskontoret i anslutning till sin tidigare hävdade uppfattning, att för statstjänstemän bör fastställas samma avgäld som för övriga tomträttshavare. Vidare saknas enligt ämbetsverkets förmenande anledning att bestämma längre tidsperiod än 20 år för avgäldens reglering.

Departementschefen

Av den lämnade redogörelsen framgår, att kronan genom avtal dels den 7 maj 1912, dels den 7 juni 1921 och 1 februari 1924, dels ock den 26 juni 1936 upplätit tomträtt i vissa tomter å kronoegendomen Mörby i Stocksunds köping. Den första gruppen upplåtelser omfattade 177 tomter för tiden t. o. m. år 1971, den andra 92 tomter t. o. m. år 1980 och den tredje 25 tomter t. o. m. år 1995. Tomträttsavgälden bestämdes till inom första gruppen 0,6 öre för år och kvadratmeter för statstjänstemän och 1,8 öre för övriga tomträttshavare samt inom andra och tredje grupperna 1,25 resp. 3,75 öre med rätt för kronan att vart tjugonde år höja avgälden med 10 procent av de ursprungliga beloppen. Någon dylik höjning har emellertid icke vidtagits. Då upplåtelseerna avsåg råmark, har tomträttshavarna i vart fall såvitt angår andra och tredje grupperna utöver nämnda avgälder fått

vidkännas kostnaderna för markens exploatering m. m. med enligt uppgift 10 öre för kvadratmeter och år.

I avtalen stadgas vidare, bland annat, att kronan — därest vid tidens utgång ny upplåtelse icke kommer till stånd — har att utge ersättning för byggnader och planeringskostnader, dock att ersättning skall utgå endast med belopp, motsvarande den löseskillning, som fastställts i samband med anläggningens färdigställande.

Den tidsbegränsade upplåtelsen liksom även den omständigheten, att vid en eventuell inlösen av byggnader m. m. gottgörelse icke skall utgå efter värdet vid inlösningsstillfället utan efter det värde, som fastställts vid tiden för färdigställandet, innebär uppenbarligen en avsevärd olägenhet för tomt-rättshavarna, framför allt ur kreditsynpunkt. Svårigheter har därför uppkommit i samband med överlåtelser av tomträtterna. Med anledning av en framställning från tomtträttshavarnas sida har domänstyrelsen därför föreslagit, att tomtträttsavtalen skall ändras på så sätt, att upplåtelse bringas i överensstämmelse med stadgandena i 4 kap. nya jordabalken i dess lydelse enligt lagen den 5 juni 1953. Därigenom kommer tomtträtterna att gälla under obestämd tid med viss uppsägningsrätt från fastighetsägarens sida, tidigast efter 60 år. Vidare uppkommer möjlighet att ompröva avgäldernas belopp efter utgången av vissa perioder på grundval av det värde, marken då äger. Den första av dessa perioder avses skola omfatta 40 år och envar av de följande 20 år. I fråga om löseskillningen vid tomtträtts upphörande på grund av uppsägning kommer att gälla, att denna skall motsvara egendomens värde vid tiden för upphörandet, under antagande att tomtträtten med samma ändamål och i övrigt oförändrade föreskrifter angående fastighetens användning och bebyggelse alltjämt skulle bestå.

I samband med övergången till nyssnämnda bestämmelser förutsättes emellertid, att avgälderna skall höjas väsentligt. Med utgångspunkt från ett råmarksvärde av 5 kronor för kvadratmeter och en förräntning efter 3,6 procent har domänstyrelsen beräknat den årliga avgälden till 18 öre för kvadratmeter. Emellertid synes hänsyn böra tagas till de förmåner, som tillkommer tomtträttshavarna enligt de nu gällande avtalen. Å andra sidan måste även de fördelar beaktas, som övergången kommer att medföra för tomtträttshavarna. Enligt domänstyrelsens beräkningar bör därför avgälderna under den första perioden om 40 år bestämmas till inom första gruppen 9 öre för kvadratmeter för statstjänstemän och 10 öre för övriga tomtträttshavare, inom andra gruppen till 6,5 resp. 8,5 öre och inom tredje gruppen till 3,5 resp. 6 öre, allt för år räknat. För att undvika komplikationer föreslås vidare, att de lägre avgälder, som skall gälla för statstjänstemän under den första perioden, icke skall ändras vid sådan tomtträtts övergång till icke-statstjänstemän. Genom de sålunda föreslagna höjningarna kommer avgälderna att öka från omkring 8 500 kronor årligen till cirka

39 000 kronor under den första perioden samt därefter — därest omprövning icke äger rum — till i runt tal 84 000 kronor.

Även jag anser det vara angeläget, att möjlighet beredes att trygga tomträttshavarnas ställning för framtiden. Jag är därför beredd föreslå, att åtgärder får vidtagas för att upplåtelseerna skall bringas i överensstämmelse med stadgandena i 4 kap. nya jordabalken i dess lydelse enligt lagen den 5 juni 1953. Emellertid finner jag mig icke kunna tillstyrka, att skilda avgälder skall tillämpas för tomträttshavare, som är statstjänstemän, och övriga tomträttshavare. Jag förordar därför, att de för icke-statstjänstemän föreslagna avgälderna skall fastställas för samtliga tomträttshavare. I övrigt torde domänstyrelsens förslag i denna del kunna godtagas. Jag vill emellertid betona, att jag härmed icke tagit ställning till markvärdet i händelse av försäljning av ifrågavarande område.

Det torde få ankomma på domänstyrelsen att för Kungl. Maj:ts och kronans räkning sluta avtal med tomträttshavarna om ändring i tomträttsupplåtelseerna i huvudsaklig överensstämmelse med vad sålunda föreslagits. Ändringarna torde böra gälla fr. o. m. den 1 januari 1956. Tomträttshavare, som först senare övergår till nytt avtal, bör erlægga den förhöjda avgälden retroaktivt från nämnda dag jämte ränta å den obetalade delen därav.

Vad härefter angår förslaget om överlåtelse till köpingen av äganderätten till de med tomträtt upplåtna områdena är jag icke beredd att taga ställning till detta förrän efter ytterligare överväganden. Detta förslag torde alltså icke nu böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att de genom avtal dels den 7 maj 1912, dels den 7 juni 1921 och 1 februari 1924, dels ock den 26 juni 1936 skedda upplåtelseerna av tomträtt i vissa tomter å kronoegendomen Mörby i Stocksunds köping må ändras i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående föreslagits.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1—13 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämmer, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Arne Beckman